

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΤΟΣ Α΄.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 19 ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 1881

ΑΡΙΘ. 38

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ. — Ἐπιστρατεία καὶ ἐπίστρατοι. — Νέον στρώμα προῖστορικῶν ζώων. — Ἀλβέρτου Δυμόν: Οἱ Βούλγαροι. — Ἡ μουσικὴ ὑπὸ φυσιολογικῆν ἔποψιν. — Ὁ ἔρως. — Μία ἱστορία λεόντων. — Κεκαλυμμένη προτομή.

ΕΠΙΣΤΡΑΤΕΙΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΡΑΤΟΙ

Ἡ ἐπιστρατεία ἐκλήθη ὑπὸ περιστάσεων, καθ' ἃς ὤφειλον πάντες νὰ προσκληθῶσιν ὑπὸ τὰ ὄπλα, οὐχὶ δὲ μόνον καὶ οἱ μέχρι τοῦ τριακοστοῦ ἔτους γεγονότες. Ἡ συνθήκη τοῦ Βερολίνου ἐπέβαλεν εἰς τὴν τότε κυβέρνησιν νὰ μεριμνήσῃ σπουδαίως περὶ τῆς στρατιωτικῆς ἐξοπλήσεως τῆς χώρας, διότι ἡ τιμὴ τοῦ ἔθνους ἀπῆτει νὰ ἐφαρμοσθῆ κατὰ γράμμα ὅ, τι ἀπεφασίσθη ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας. Δυστυχῶς κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἡ Ἑλλὰς ἦτο ἀνέτοιμος κατὰ τὴν ξηρὰν καὶ τὴν θάλασσαν, μάτην δὲ παρήλθεν ὁ κατάλληλος χρόνος, ὅτε ἡ Ῥωσσία, συμμάχος ἔχουσα τρεῖς ὑποτελεῖς ἡγεμονίας, ἐμάχητο κατὰ τῆς Τουρκίας, διότι οἱ κυβερνῆται τῆς Ἑλλάδος ἔκριναν συμφέρον νὰ ὑπακούσῃσι τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ καὶ νὰ μὴ ταραξῶσι τοὺς κύκλους τῶν ὑπολογισμῶν αὐτῆς. Ἡ Ἑλλὰς ἔμεινεν ἡσυχος, ἀλλ' αὕτη αὕτη ἡ Εὐρώπη ἔκρινεν ἐπίσης συμφέρον, μετὰ τὴν εἰρήνην, τὴν μετὰ τὸν ῥωσσοτουρκικὸν πόλεμον ἐπισυμβᾶσαν, ὅτι δὲν ἔπρεπεν ἡ Ἑλλὰς νὰ γένηται ἀφορμὴ, ὅπως αὐθις τεθῆ ἐπὶ τοῦ τάπητος τὸ Ἀνατολικὸν ζήτημα καὶ μ' ὅλα ταῦτα ἡ Ἑλλὰς ἔπρεπε νὰ ἀποζημιωθῆ διὰ τὴν ἡσυχίαν, τὴν ἐπιβληθεῖσαν αὐτῇ ὑπὸ τῶν ἑννάμεων. Ἀλλ' ὀλίγοι ἠλπίζον, ὅτι ἡ Τουρ-

κία ἐσχόπει νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς ἀποφάσεις τῆς Εὐρώπης. Τούτου ἕνεκα ὤφειλεν ἡ Ἑλλὰς νὰ δείξῃ ἐμπράκτως, ὅτι ἠδύνατο καὶ μόνον ν' ἀντίπαλαίσῃ κατὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην πρωθυπουργὸς διείδεν ὅτι διὰ τῆς ἐπιστρατείας ἠδύνατο νὰ καταρτίσῃ στρατὸν ἀξιόμαχον, νόμος ἐν τῇ Βουλῇ ἐπεκύρωσε τὴν ἰδέαν τῆς ἐπιστρατείας καὶ πάντες ἤρξαντο αὐθορμήτως προσερχόμενοι εἰς τὰς τάξεις τοῦ στρατοῦ καὶ πρῶτον ἤδη μετὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821 εἶδεν ἡ Ἑλλὰς στρατὸν ἀξιόμαχον. Ἀριστον ὕλικόν πολέμου ἐκομίζετο καθ' ἑκάστην καὶ πάντες διέβλεπον ἐν ταῖς πράξεσι τῆς κυβερνήσεως τὸ θαρραλέον πνεῦμα τὸ ὀδηγοῦν αὐτάς.

Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν παρασκευῶν ἡ Βουλὴ ἔκρινεν ἐπάναγκες ν' ἀντικαταστήσῃ τὴν κυβέρνησιν. Ὁ νέος πρωθυπουργὸς διέγραψεν εἰς τὸ πρόγραμμά του τὴν αὐτὴν ὡς πρὸς τὸ ἐθνικὸν ἡμῶν ζήτημα πολιτικὴν καὶ ἐχώρει ἔτι πρὸς, ὀμιλῶν ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς, ὅτι καὶ ἄνευ τῆς θελήσεως τῆς Εὐρώπης θὰ διεκδικήσῃ τὸν τίτλον τοῦ Βερολίνου. Ἐξηκολούθησε δραστηρίως τὴν συνέχειαν τῶν ἔργων τῆς προκατόχου κυβερνήσεως, ἰδίως εἰς τὰ ἀφορῶντα τὴν ἐπιστρατείαν καὶ τὰς προπαρασκευὰς ἐν γένει, ἐζήτησε δὲ καὶ ἔλαβε παρὰ τῆς Βουλῆς, ὅσα δάνεια ἠθέλησε. Πλὴν ἐν τῷ μεταξὺ οἱ πρέσβεις τῶν μεγάλων δυνάμεων

συνήλθον ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀπεφάσι-
σαν ὅσα ἀπεφάσισαν, ἢ δὲ ἡμετέρα κυβέρνησις
ἀπεδέξατο ἀνεπιφυλάκτως ὅσα ἐδίδοντο ἡμῖν.

Δὲν πρόκειται σήμερον νὰ ἐξετάσωμεν, ἐὰν
ὠφέλησεν ἢ μὴ τὴν Ἑλλάδα ἢ ἀποδοχὴ τῶν
ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀποφασισθέντων, τὸ
βέβαιον εἶναι ὅτι διὰ τῆς ἀποδοχῆς αὐτῆς
ἀπεκλείσθησαν χιλιάδες ὄλαι Ἑλλήνων ἀπὸ
τοῦ νὰ γευθῶσι τῶν καρπῶν τῆς ἐλευθερίας.
Τὸ ζήτημα εἶναι, ἐὰν ὀφείλη ἢ κυβέρνησις ν'
ἀπολύσει ὄλους ὁμοῦ τοὺς ἐπιστράτους ἢ καθ'
ἡλικίας, ὡς πράττει σήμερον. Ἄφ' οὗ παρήλθε
πλέον ὁ κίνδυνος τοῦ πολέμου, ὅστις ἐφαί-
νετο ἐπικρεμάμενος, καθ' ὃν χρόνον ἐκρίθη
ἀναγκαῖος ὁ περὶ ἐπιστρατείας νόμος, νομί-
ζομεν, ὅτι εἶναι καιρὸς ν' ἀποδοθῶσι πλέον
εἰς τὰς οἰκογενείας αὐτῶν πάντες οἱ ἐπί-
στρατοι. Ἄλλο τὸ ζήτημα περὶ τῆς δυνάμεως
τοῦ στρατοῦ ἐν γένει· ἄς ἀποφασισθῆ εἰς πό-
σας χιλιάδας πρέπει ν' ἀνέρχεται ὁ τακτικὸς
στρατός, ἄς συμπληρωθῶσι τὰ στελέχη αὐ-
τοῦ διὰ τῶν καθυστερούντων κληρούχων καὶ
ἄς σταλῶσιν ἐν τούτοις ὄλοι οἱ ἐπίστρα-
τοι εἰς τὰς ἐστίας των, ὅπως ἀναλάβωσι
τὰς διακοπείσας αὐτῶν ἐργασίας· ἄς ἐπιστρέ-
ψωσιν εἰς τὰς ἐστίας των, ἄς ἀφήκαν ἐπὶ τῇ
ἐλπίδι καὶ μόνη, ὅτι θὰ ἠτένιζον ἐν τῷ πεδίῳ
τῆς τιμῆς τὸν ἐχθρόν.

Δὲν πιστεύομεν, ὅτι ἡ κυβέρνησις σκέπτεται
ὡς διατείνονται τὰ ὑπουργικὰ φύλλα τὰ δια-
σαλπίζοντα ὅτι: οἱ προὔπηρετῆσαντες
ἐπίστρατοι θ' ἀπολύωνται μόνον ἐφ' ὅ-
σον ἢ περιοδεῖα τοῦ βασιλέως δὲν καθι-
στᾷ τὴν ὑπὸ τὰ ὄπλα παρουσίαν αὐτῶν
ἀναγκαίαν. Οἱ ἐπίστρατοι λοιπόν, κατὰ τὰ
ὑπουργικὰ φύλλα, ἐκλήθησαν διὰ τελετὰς καὶ
πανηγύρεις; Δὲν εἶναι δυνατὸν τοιαύτη τις σκέ-
ψις νὰ ὠθῆ τὴν κυβέρνησιν εἰς τὴν μὴ ἄφει-
σιν τῶν ἐπιστράτων· δὲν πιστεύομεν ὅτι τὸν στρα-
τόν, ὃν ὀλόκληρον ἔθνος προώρισε διὰ μίαν
μεγάλην καὶ ὑψηλὴν ἰδέαν, ἢ κυβέρνησις αὐ-
τοῦ, ἀνευ ἀνάγκης πλέον, νὰ κρατῆ ὑπὸ τὰ
ὄπλα, προορίζουσα αὐτὸν διὰ τελετὰς καὶ πα-
νηγύρεις.

NEON ΣΤΡΩΜΑ ΟΣΤΩΝ
ΠΡΟΪΣΤΟΡΙΚΩΝ ΖΩΩΝ ΕΝ ΑΤΤΙΚῃ,
ΑΝΕΥΡΕΘΕΝ
ΥΠΟ
ΘΩΝΟΣ Α. ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΥ

Πασιγγνωστον εἶναι τὸ ἐν Πικερμῖῳ τῆς Ἀττι-
κῆς εὐρισκόμενον στρώμα τῶν παντοειδῶν ὀστών,
ἅτινα ἀνήκουσιν εἰς ζῶα παμμεγέθη, ζήσαντα πολὺ
πρὶν φανῶσι τὰ ἔχνη τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς.
Πρὸς ἐπίσκεψιν αὐτοῦ ἦλθον κατὰ διαφόρους ἐποχὰς
ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς διάφοροι ἐπιστήμονές τε
καὶ μὴ, χάριν περιεργείας καὶ χάριν ἐπιστημονικῶν
ἐρευνῶν, διότι ἐκ τοῦ εἶδους, τῆς μορφῆς καὶ τοῦ
μεγέθους τῶν ὀστών τούτων, ναί, ἐξ ἑνὸς μόνου
ὀδόντος, δύναται ὁ παλαιοντολόγος νὰ σᾷ περι-
γράψῃ καὶ ζωγραφίσῃ ὀλόκληρον τὸ κολοσσαῖον
ζῶον ὡς εἶχε.

Καὶ τὸ μὲν ἐν Πικερμῖῳ στρώμα τοιούτων ὀστών,
ἦτο γνωστὸν, ἂν ὄχι εἰς τοὺς κατοίκους τῶν Ἀθη-
νῶν ἐν γένει, τοῦλάχιστον εἰς τοὺς ξένους καὶ τοὺς
ἐπιστήμονας. Περιελθὼν ὅμως πρό τινας τὴν Ἀττι-
κὴν, πρὸς ἐπίσκεψιν καὶ ἐξέτασιν ἐκ τοῦ σύνεγγυς
τῆς ἐν νηπιῶδει ἔτι καταστάσει εὐρισκόμενης οἰνο-
ποιίας μας, ἀνεύρον καὶ ἕτερον στρώμα τοιούτων
ὀστών, ὅπως ἄσχετον πρὸς τὸ ἀναφερθέν, καὶ κεί-
μενον εἰς ἀντίθετον ὄλω διεύθυνσιν αὐτοῦ, ἦτοι
πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Βοιωτίας. Ἡ θέσις ὀνομάζεται
Καμάρι καίτι δὲ ἐξ στάδια μακρὰν τοῦ χωρίου
Δήλεσι ἀνατολικῶς καὶ τρία στάδια μακρὰν τοῦ χω-
ρίου Χαλκοῦτσι δυτικῶς. Τὸ Χαλκοῦτσι εἶναι χω-
ρίον ἀπαρτιζόμενον ἐκ δέκα οἰκιῶν καὶ ἰσαριθμῶν
οἰκογενειῶν, ἰδιόκτητον τοῦ κ. Συγγροῦ, ὑπαγόμενον
ἔτι εἰς τὸν δῆμον Ὠρωπίων καὶ εἰς τὴν ἐπαρχίαν
Ἀττικῆς· τὸ δὲ γνωστὸν ἐκ τοῦ δράματος τῶν Ἀγ-
γλων καὶ Ἀρβανιταίων χωρίου Δήλεσι, ὑπάγεται εἰς
τὸν δῆμον Τανάγρας καὶ τὴν ἐπαρχίαν Βοιωτίας.
Μεταξὺ τῶν δύο τούτων χωρίων ἐπὶ τῶν ὀρίων τῶν
δύο ἐπαρχιῶν καὶ τῶν δύο δῆμων, μᾶλλον ὅμως πρὸς
τὸν δῆμον Τανάγρας, καίτι ἠρηθεῖσα θέσις Καμάρι
εὐρίσκεται δὲ ἡμίσειαν περίπου ὥραν μακρὰν τοῦ
Χαλκοῦσιου, ἀπέχοντος πάλιν μίαν ὥραν καὶ 1/4
τοῦ λιμένος τῆς Σκάλας, καὶ μίαν ὥραν μακρὰν τοῦ
Δηλεσιου.

Ἐκεῖ λοιπόν παρὰ τὴν ἀκτὴν, εὖρον στρώμα πλη-
ρες ὀστών ζῶων παμμεγίστων προϊστορικῶν, καλ-
λίστην δεικνύοντων διατήρησιν. Τὰ περὶ τῆς εὐρέ-
σεως τοῦ στρώματος τούτου ἐποίησα γνωστὰ δη-

μοσιὰ τοῖς ἀρμοδίοις, ζητῶν ἵνα ταχέως ληφθῆ περὶ
αὐτῶν πρόνοια καὶ γίνωσιν ἀνασκαφαὶ ὑπὸ εἰδικῶν
ἀνδρῶν, ἵνα λάβωμεν σῶα, τινὰ τῶν λαμπρῶν διατε-
τηρημένων ὀστών τούτων, πρὶν ἢ θάλασσα ἤτις κατὰ
πᾶν ἔτος κατατρώγει μέρος τοῦ στρώματος τούτου,
καταστρέφει αὐτὸ ἐντελῶς καὶ πρὶν οἱ ξένοι, μεγα-
λήτερον ἡμῶν πρὸς τὰς ἐπιστήμας ζῆλον ἔχοντες,
ἔλθωσι καὶ δρέψωσι τοὺς καρπούς μας, ἐξάγοντες
αὐτὰ, προσδιορίζοντες καὶ δημοσιεύοντες εἴτι ἄγνω-
στον μέχρι τοῦδε ἐν αὐτοῖς.

Ἄλλὰ μέχρι τοῦδε οὐδεμία ἐλήφθη φροντίς, διὰ
τοῦτο ἔκρινα καλὸν νὰ ὑποκινήσω ἄπαξ ἔτι, διὰ τῆς
καλῆς Ἐπιθεωρήσεως τὸ ζήτημα, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι τοῦ
νὰ εἰσακουσθῶ τὴν φορὰν ταύτην.

Τὰ ἀναφερθέντα ὀστᾶ εὐρίσκονται ἐντὸς στρώ-
ματος ἀργιλώδους ἐρυθροῦ, λίαν πυκνοῦ καὶ σκλη-
ροῦ, βρεχόμενου ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἥτις εἰς τὸ διά-
στημα τῆς τελευταίας δεκαετηρίδος κατέφαγε, καθ'
ὅς ἔλαβον πληροφορίας, ἕως 6 μέτρα τούτου,
χωρήσασα πρὸς τὰ ἔξω καὶ καταστήσασα οὕτω ἀδιά-
βατον τὸ ἐκεῖ μονοπάτιον, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευε
μέχρι πρό τινας, οὐ μόνον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ
καὶ εἰς τὰ φορητὰ ζῶα, πρὸς διάβασιν.

Τῶν ὀστών τούτων ἔφερον δείγματα τινὰ, τὰ
ὁποῖα παρέδωκα εἰς τὸ ἐνταῦθα ὀρυκτολογικὸν μου-
σεῖον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπόκτησις τῶν τεμαχίων τού-
των, καίτοι ἀσημάντων, ἦτο δι' ἐμὲ συνδεδεμένη μετὰ
μεγάλων δυσκολιῶν. Φαντασθῆτε ἄνθρωπον μέχρι
γονάτων ἐντὸς τοῦ ὕδατος εὐρισκόμενον καὶ κρα-
τοῦντα ἀξίνην εἰς τὴν χεῖρα, προσπαθοῦντα δὲ διὰ
ταύτης, ν' ἀποτάμῃ τὸ ὑπὸ τῆς θαλάσσης βρεχόμενον
σκληρὸν χῶμα· προσθέσατε καὶ τὴν θερμὴν τοῦ
καυστικωτάτου ἄνωθεν ἡλίου, καὶ τότε θὰ ἐνοή-
σητε πόσον μὲ ἐδυσκόλευσεν ἢ προσπόρισεν τῶν τε-
μαχίων ἐκείνων.

Ἡ ὑπαρξίς τῶν ὀστέων τούτων ἦν ἄγνωστος ὄλω,
οὐ μόνον πᾶσι τοῖς ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ καὶ τοῖς χω-
ρικοῖς τῶν πέριξ χωρίων, πλὴν ἑνὸς, ὃν μετὰ μεγί-
στου κόπου κατώρθωσα ν' ἀνεύρω, ἵνα μοι χρησι-
μεύσῃ ὡς ὀδηγός· καὶ εἰς τοὺς ξένους δὲ τοὺς ἐπι-
στήμονας γεωλόγους δὲν φαίνεται, καθ' ὅσον ἐγὼ
γνωρίζω, νὰ ἦναι γνωστὴ, ἢ εἰς τὸ μέρος τοῦτο ὑ-
παρξίς τῶν λειψάνων τούτων τῆς πρὸ τῆς ἐμφανί-
σεως τοῦ ἀνθρώπου ἐπὶ τῆς γῆς ἐποχῆς. Δύω ξένοι
περιηγητὰ ἐπισκεφθέντες πρὸ δύο ἐτῶν τὸν Ὠρω-
πὸν ἐσχημάτισαν ἰδέαν περὶ τῆς ὑπάρξεως τοιού-
των ὀστών ὑπὸ τὰ στρώματα ἐκεῖνα, ἐμίσησαν δὲ
ἐργάτας καὶ ἐνήργησαν ἀνασκαφάς, εἰς διάφορα μέρη,

ἂν πασιφανῆ ἔτι τὰ ἔχνη, ἀλλὰ δὲν κατώρθωσαν
ν' ἀνεύρωσι τι.

Ὁ ἐμὸς ὀδηγὸς ἠσθένει τότε βρέως καὶ οὕτω
δὲν ἠδυνήθη νὰ δεῖξῃ αὐτοῖς ἀκριβῶς τὸ μέρος.

Τὸ στρώμα ἐν τῷ εὐρίσκονται, ἔχει κατ' ἀρχὰς
μικρὰν μόνον κλίσιν πρὸς τὴν θάλασσαν, εἶτα δὲ
ἀναβαίνει ἀποτόμως. Εἶναι δὲ ὕδατογενές, ὡς ἐν
γένει τὸ ὄλον τῶν μερῶν ἐκείνων, ἀπαρτιζόμενον ἐκ
χώματος ἐρυθροῦ ἀργιλώδους.

Ἐκ τῶν τεμαχίων τῶν ὀστέων, ἃ εὖρον, γίνεται
καὶ τῷ ἰδιώτῃ σαφές, ὅτι ταῦτα ἀνήκουσιν ὄντως
εἰς ζῶα παμμεγέθη, μεγαλύτερα πολὺ τῶν νῦν ὑπαρ-
χόντων, ἀλλ' ὁ εἰδικώτερος ὀρισμὸς αὐτῶν, ἀνήκει
οὐχὶ εἰς ἐμὲ, ἀλλ' εἰς εἰδικούς γεωλόγους καὶ ζωο-
λόγους.

Ὡσαύτως δὲν εἶναι ἐμὸν ἔργον νὰ ἐκθέσω τὰ περὶ
τῆς προϊστορικῆς ἐκείνης ἐποχῆς ἐν γένει, καθ' ἣν
ὑπῆρχον τὰ τε ζῶα καὶ τὰ φυτὰ ἀπλοῦστερα μὲν
τῶν νῦν, πολὺ μεγαλύτερα δέ, ἦτοι γιγαντιαῖα,
καὶ τὰ μὲν φυτὰ καλυφθέντα ὑπὸ στρωμάτων γῆς,
ἐνεκα τῶν ἐπὶ τῆς γῆς μεταβολῶν, διὰ βραδείας
σήμεως ἢ καύσεως ὑπὸ τὸ βάρος τῶν στρωμάτων
ἐκείνων, μετεβλήθησαν εἰς ἄνθρακας (γαιάνθρακας),
τῶν δὲ ζῶων, τὰ ὀστᾶ μόνον εὐρίσκονται, ἀπολι-
θωμένα, ὡς κοινῶς λέγουσι. Τοῦτο δὲ μόνον ἀρκού-
μαι νὰ ὑποδείξω νῦν ὡς ἐμὴν παρατήρησιν. Τὸ μέγα
μέρος τῆς Ἀττικῆς, τὸ καλυπτόμενον ὑπὸ τοιούτων
ὕδατογενῶν στρωμάτων, εἶναι βεβίως λίαν ἀνθρα-
κοφόρον καὶ κατάλληλος ἔρυσσα ἐπ' αὐτοῦ, θέλει φέροι
ἡμᾶς εἰς ἀνεύρεσιν τοῦ ἀνθρακίμου τούτου θησαυροῦ,
ὅστις τὰ μάλιστα συντελεῖ κατὰ τὸν παρόντα αἰῶνα
εἰς τὴν εὐημερίαν τῶν ἐθνῶν. Εἶναι δὲ γνωστὸν τοῖς
πᾶσι, ποῖαν σπουδαιότητα ἔχει ἡ ἀνεύρεσις πλουσίου
στρώματος γιανθράκων, ἀφότου ἤρχισαν ἐγειρό-
μενοι οἱ περὶ ἐξαντλήσεως αὐτῶν ἐν Ἀγγλίᾳ φόβοι.
Καταλήγων ἐπαναλαμβάνω καὶ πάλιν ὅτι ἡ κυ-
βέρνησις ὀφείλει νὰ πέμψῃ εἰδικὸν γεωλόγον, χορη-
γοῦσα αὐτῷ τὰ μέσα πρὸς ἀνασκαφὴν τοῦ μέρους
ἐκείνου, διότι δὲν εἶναι ποσῶς ἀπίθανον νὰ εὐρίσκων-
ται ἐκεῖ καὶ ὀστᾶ ζῶων προϊστορικῶν, μὴ γνωσθέν-
των εἰσέτι. Πλὴν τούτου ἔχει ἐν γένει σημασίαν
τινά, διὰ τε τὴν καθόλου φυσικὴν ἱστορίαν καὶ διὰ
τὴν παλαιοντολογίαν τῆς Ἑλλάδος εἰδικῶς, ἢ εὐρεσις
αὕτη, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ἐξετασθῆ, εἶμαι δ'
ἐγὼ πρόθυμος νὰ δώσω τὰς ἀναγκαῖας πρὸς ἀνεύ-
ρεσιν τοῦ μέρους πληροφορίας, εἰς τὸν ἀποσταλθεῖ-
μενον εἰδικὸν ἐπιστήμονα ἢ καὶ νὰ ὀδηγήσω αὐτὸν
ἐπιτοπίως, ἂν ἦναι ἀνάγκη· ἂν ὅμως μετὰ παρέλευ-

σιν-μηνῶν τινῶν ἔτι, ἴδω ὅτι οὐδεμία πρόκειται νὰ ληφθῆ φροντίς, τότε πλέον θ' ἀποταθῶ εἰς τινὰ τῶν Γερμανῶν ἐπιστημόνων, ἵνα, ἂν τὸ κρίνη ἄξιον προσοχῆς, φροντίσῃ διὰ τὰ μετὰ ταῦτα.

Ὁ ταῦτα γράφων ἐπαναλαμβάνει καὶ πάλιν, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης παρεξηγήσεως καὶ πρὸς ἀποστόμωσιν τινῶν κακοβούλων, τὰ πάντα ἐξ ἐμπαθείας παρεξηγούντων, ὅτι δὲν εἶναι εἰδικὸς γεωλόγος, ἀλλ' ἐνσχολεῖται εἰς ἄλλον κλάδον τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν, ἥτοι τὴν χημείαν καὶ ἰδίως τὴν ἐφημοσμένην εἰς τὰς τέχνας χημείαν· ἀλλὰ καὶ πᾶς ἀπλοῦς ἰδῶτης, ἐν εὐδῶ ἀγευστος τῶν τοιούτων, ἔχει νομίζομεν καθῆκον, ὅταν τύχῃ αὐτῷ τοιούτον τι, νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν τῶν εἰδικῶν περὶ τὰ τοιαῦτα, ἵνα ἐξετάσωσιν αὐτά, καὶ ἐξαγάγῃσι τὰ ἀνγκαιούτα αὐτοῖς πορίσματα¹.

ΘΩΝ Α. ΡΟΥΣΟΠΟΥΛΟΣ

Διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἐπὶ φυσικαῖς ἐπιστήμαις.

ΑΛΒΕΡΤΟΥ ΔΥΜΟΝ

ΟΙ ΒΟΥΛΓΑΡΟΙ

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν.)

Β'.

Τὰ δημῶδη ἄσματα εἶναι ἄχρι τοῦδε ἡ μόνη φιλολογία, ἣν παρήγαγον οἱ Βούλγαροι. Μέρος τούτων ἐδημοσιεύθη ἐν Πέστη, ἐν Μόσχᾳ καὶ ἐν Βελιγραδίῳ². Πόσα ἐπαναλαμβάνονται καθ' ἐκάστην ἐν τῷ ἤχῳ τοῦ μικροῦ αὐλοῦ, ὃν οἱ χωρικοὶ καλοῦσι *σβίρα*, ἢ ἐν τῇ τριχόρδῳ *γούλα*, τὰ ὅποια οὐδέποτε συνελέχθησαν, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ συλληχθῶσι! Δὲν πρέπει τις νὰ ζητήσῃ εἰς τὰς συνθέσεις ταύ-

¹ ΣΗΜ. Ἐπίσης ἐξεταστέα καὶ τὰ τῆς εὐρέσεως τῶν ἀνθρωπίνων ὄστων ἐν Χαλκίδι, περὶ ὧν ἀνέφερον ὁ κ. Καλαμίδας· παρατηρῶ δὲ μόνον αὐτῷ, ὅτι κακῶς ἀνηνέχθη εἰς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐταιρίαν, ἥτις ὀλιγώτερος ἴσως καὶ αὐτοῦ γνωρίζει περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου· ἀρμόδιον ἦτο τὸ φυσιογραφικὸν μουσεῖον· καὶ εἰς Καμάρι δὲ εὐρέθη, κατὰ τοὺς χωρικοὺς, κρανίον ἀνθρώπινον, τὸ πρᾶγμα δεῖται ὁμῶς ἐπιθεωρηθῆναι.

² Ἡ κυρία Δώρα δ' Ἰστρία ἐσπούδασε τὰς σλαβικὰς παραδόσεις, αἵτινες ἐμπέουσι τ' ἄσματα ταῦτα καὶ ἐδήλωσε πᾶς οἱ Βούλγαροι ἐδοκίμαζον νὰ ζωγραφίσωσι τὴν ποιμενικὴν ζωὴν. Ἴδὲ τὴν Ἐπιθεώρησιν τῶν Δύο Κόσμων τῆς 15 Ἰουλίου 1868.

τας οὐδεμίαν τῶν ἰδιοτήτων ἐκείνων, αἱ ὅποια διδουσι τὸ κάλλος τῶν πεσμάτων τῆς Σερβίας, τῶν τραγουδιῶν τῆς νέας Ἑλλάδος. Ἡ δημοτικὴ ποίησις ἐν Ἑλλάδι· ἔχει τὸ σπάνιον προνόμιον νὰ παρουσιάσῃ ἡμῖν σχεδὸν πάντοτε αἰσθητάματα ἀρχαῖα ἐν ὅλῃ αὐτῶν τῇ ἀγνότητι. Ἐν αὐτῇ ἀνευρίσκει τις οὐ μόνον ἀνακνήσεις τῆς ἀρχαίας μυθολογίας, τουτέστι τὰς νύμφας, τὰς σειρήνας εἰς τὸν Τάρταρον· ἀλλ' ὅπερ συγκινεῖ ἡμᾶς πλεῖστον, φιλοσοφίαν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, ἡ ὅποια δὲν ἔχει τι οὔτε τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, οὔτε τῆς χριστιανικῆς καὶ ἡ ὅποια ἐπαναφέρει ἡμᾶς εἰς ἀνθηρὰς ἐποχὰς τοῦ ἑλληνισμοῦ. Πληθὺς ἀρχαίων συνθηκῶν, πληθὺς μεταφορικῶν σκηνῶν ἐπὶ τοῦ μαρμάρου, ἢ ἐπὶ τῶν ἔργων τῆς πλαστικῆς, μ' ὄλον ὅτι εἶναι ἀρχαῖα κατὰ δύο χιλιάδας ἔτη, δὲν ἔχουσι καλλίτερον ὑπομνηματιστὴν τῶν ἁσμάτων τῶν χωρικῶν μεταξὺ τῶν νέων Ἑλλήνων· δύναται τις μάλιστα νὰ προβῇ ἔτι περαιτέρω. Ἡ τέχνη καὶ ἡ ποίησις, ἐν τῇ Ἀττικῇ πρὸ πάντων, ἐξελέξαντο τὰς ἑαυτῶν ὑποθέσεις μεταξὺ τῶν ἀρχαίων παραδόσεων, συνήθως μετ' οὐχὶ εὐχεροῦς φιλοκαλίας· ἀλλ' ὑπὸ τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα, ὅπερ παρουσιάζουσιν οἱ διάσημοι τεχνίται, ἔζη τὸ πνεῦμα τοῦ λαοῦ· ἡ ψυχὴ αὐτῆ ἀπλουστερά δὲν ἀνευρίσκειται εἰς τὰ ἄσματα τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Βοιωτίας, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἠπείρου; Μετὰ σπουδαίων λόγων τινὲς ἀπεδύθησαν εἰς τὸ ἔργον, ὅπως ἀναγνωρίσωσιν ἐν τῇ ῥωμαϊκῇ γλώσσῃ διάλεκτον ἀττικὴν, ἡ ὅποια δὲν ἐγράφετο μὲν, ὠμιλεῖτο δ' ἐν τῇ ἐποχῇ τοῦ Περικλέους καὶ πρὸ αὐτοῦ ὑπὸ τῶν χωρικῶν τοῦ κατωτάτου δήλου ὅτι λαοῦ. Τὰ αἰσθητάματα τῆς τάξεως ταύτης τοῦ λαοῦ, τῆς τόσον σκοτεινῆς καὶ ὀλίγον γνωστῆς, διετηρήθησαν κατὰ μέρος, καθὼς καὶ ἡ γλῶσσα αὐτῆς, εἰς τὰ τραγούδια.

Παρὰ ταῖς ὅλως ἐθνικαῖς ἰδέαις, ἡ βραχύτης ἀκόμη τῶν ἁσμάτων τούτων, ἡ διάκρισις, μεθ' ἧς ὁ ποιητὴς ἐκ μιᾶς λέξεως δίδει τελείαν εἰκόνα, ἡ ἀπουσία λεπτομερειῶν ἀνωφελῶν, ἡ κυριολεξία τῶν ἐπιθέτων, ἡ ἐνόητος ὄλων τῶν μερῶν τῶν ἀναγκαίων πρὸς μόρφωσιν ἐνὸς ὅλου, τὸ αἶσθημα τῆς τέχνης, ἅπασαι αἱ ἰδιότητες αὐταί, ὡς ὁ χωρικός Ἕλληνας ἔχει ὀρμεμφύτως, δὲν εἶναι ἄρα γε κληρονομία τῶν ἀρχαίων αὐτοῦ προγόνων; Τὰ κλέφτικα ἄσματα ἔχουσι καὶ ἄλλην ἀξίαν· ἀλλὰ ταῦτα, χωρὶς νὰ ὀμιλῇ τις περὶ τῆς νεότητος, τῆς εὐλικρισίας τοῦ πνεύματος, τοῦ πατριωτισμοῦ, ὅπερ ἀνευρίσκει τις ἐν αὐτοῖς ἀνὰ πάντα στίχον, ἀρκοῦσιν ὥστε νὰ

συγκινήσωσι ποτε οἰονδήποτε, ὁ ὁποῖος ἔχει τὴν ἰδέαν τοῦ καλοῦ τῆς ἀρχαιότητος.

Ἡ σερβικὴ ποίησις ἔχει συνεχῶς ἅπασαν τὴν δυνατὴν χάριν, ἔπυσαν τὴν λαμπρότητα τῆς φυλῆς προσέτι, ἡ ὅποια ἐδημιούργησεν αὐτήν. Ἡ ποίησις αὕτη ἄδει τὰς μάχας, τοὺς ἥρωας τῆς ἀνεξαρτησίας, τὰς ἰσχυρὰς τοῦ ξίφους πληγὰς καὶ τὰς αἱματηρὰς συμπλοκάς· ἄδει τὸ κάλλος τῶν ξανθῶν γυναικῶν· ἐξυμνεῖ τὰς μυστηριώδεις δυνάμεις τῆς φύσεως καὶ ἅπαν τὸ ἐθνικὸν πάθος, ὅπερ ἡ νέα θρησκεία δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποβάλῃ τῆς μνήμης τῶν Σλαύων· οὔτε ἡ εὐροια, οὔτε ἡ λεπτότης, οὔτε ἡ ἀρμονία ἐλλείπουσιν ἀπ' αὐτῆς· ἀποπνέει αὕτη δύναμιν καὶ ἐλπίδα.

Δὲν πρέπει τις νὰ ζητήσῃ τι παρόμοιον ἐν τοῖς ἄσμασιν, ὅπερ κατ' ἐπανάληψιν ἀναφέρουσιν οἱ πτωχοὶ Βούλγαροι χωρικοὶ. Ταῦτά εἰσιν ἐπεισόδια, ἐν οἷς σπανίως ὁ ποιητὴς γινώσκει νὰ συνθέσῃ ἕν τι ὅλον. Ἡ θέσις, ἡ ἀκλουθία τῶν ἰδεῶν εἶναι βαρὺ φορτίον εἰς τὰ ὀκνηρὰ ταῦτα πνεύματα· μόλις ἀρχεται τὸ ποίημα καὶ ταῦτοχρόνως λαμβάνει ἄλλην διεύθυνσιν καὶ οὐχὶ σπανίως οὔτε οἱ ἀκραταί, οὔτε οἱ ἄδοντες παρατηροῦσι τοῦτο. Τοιαῦτα εἶναι ἐνίοτε ἡ ἀπλότης τῶν δημιουργημάτων τούτων, ὥστε θὰ ἐνόμιζέ τις ὅτι ἀκούει ἄσματα τῶν παιδῶν. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν ποιήσεων τούτων δὲν εἶναι ἢ δοκίμια καὶ ψελλίσματα. Ὅτι συντελεῖ ἔτι ἵνα καταστήσῃ τὰ προϊόντα ταῦτα παραδοξότερα εἶναι, ὅτι ὁ Βούλγαρος ὑφίσταται τὴν ἐπιρροὴν ἰδεῶν, ὡς κακῶς νοεῖ παραδείγματος χάριν διδασκαλίας χριστιανικῆς καὶ ὅτι ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ταύτην φαντάζεται συνθέσεις ὧν τὸ ἀτιμελὲς ἐλάχιστον ἔχει δι' ἡμᾶς θέλγητρον. Ἴδου παραδείγματος χάριν ἄσμα, ὅπερ ἐπαναλαμβάνουσιν οἱ χωρικοὶ ἐπὶ ὄλας ἕρας κατὰ τὰς ἑορτὰς τοῦ ἀμνητοῦ: — «Ἡ παρθένος ἦλθεν εἰς τὸ ὠραῖον μοναστήριον» — ἦλθεν ἵνα κοινωνήσῃ. — Ἡ μεγάλη Παρασκευὴ ἀνάπτει τὰ κηρία, — ἡ ἁγία Κυριακὴ ἀνάπτει ἄλλα. — Ἡ παρθένος θέλει νὰ ἐξομολογηθῇ. — Πάτερ μου, ἀπήνησα τρία δένδρα ἐπὶ τῆς ὁδοῦ μου, — κατηράσθη τὰ τρία δένδρα. — Ἡ παρθένος Μαρία ἐκοινωνήσεν, — ἡ παρθένος κατέλιπε τὸ μοναστήριον. Καὶ ἀκόμη: «Ὁ νεανίας ἔρχεται μετὰ τριακοντα ἡμερῶν ὁδοπορίαν. — Ἐρχεται ἵνα νυμφεῖθῃ τὴν μνηστὴν αὐτοῦ. — Ἡ μνηστὴ βλέπουσα αὐτὸν οὐδὲν λέγει. — Μνηστὴ μου, θέλεις νὰ με ὑπανδρεύθῃς; — Μνηστὴ μου, τὸ θέλω· σὲ περιμένω ἀπὸ τριῶν ἐτῶν. Ἡ μνηστὴ σου νομίζει ὅτι ἀποθνή-

σκει. — Ἀδελφὴ μου, λάβε τὸ μανδήλιόν μου ἀπὸ τὸ κιβώτιον — φύλαττε τὸ μανδήλιόν μου ὡς ἐν θύμημα μετὰ τὸν θάνατόν μου». Ἐνταῦθα τούλαχιστον διαβλέπομεν ἰδέαν τινὰ καὶ αἶσθημά τι.

Διὰ νὰ νοήσῃ τις τὸ διαφέρον τῶν ἁσμάτων τούτων, πρέπει νὰ σπουδάσῃ αὐτὸ ἐν αὐτῇ τῇ χώρᾳ, ἔνθα ὁ κάτοικος, μεθ' οὗ ζῆ τις σχολιάζει ταῦτα ἐν τῇ ἀγνοίᾳ αὐτοῦ ἀδιαλείπτως. Μαρτυροῦσι ταῦτα νοημοσύνην, ἣν μόνον τὰ κατὰ μέρος προσβάλλουσι, νοημοσύνην, ἡ ὅποια σπανίως δοκιμάζει τελείαν συγκίνησιν καὶ ἡ ὅποια πολλῶ σπανιώτερον κατανοεῖ ὠρισμένην ἰδέαν. Τὰ ἄσματα ταῦτα ἀποπνέουσι τὸ αἶσθημα περὶ τῶν ἀρχόντων: ὁ χωροφύλαξ, ὁ ἀπλοῦς ζαπτιές, διαδραματίζει ἐκεῖ μέγα πρόσωπον· ὡσάκις οὗτος παρουσιάζεται, τὰ πάντα φέρει εἰς πέρας· εἶναι ἡ ἐξουσία καὶ ἡ δύναμις. Εὐρίσκει τις ἐν τοῖς ἄσμασι τούτοις λαὸν εἰθισμένον νὰ ὑποτάσσεται· μόλις καὶ μετὰ βίας αἰσθάνεται τις ἐνίοτε ὅτι ἐν τοῖς στίχοις τούτοις ζῆ ὁ πόθος τῆς ἀνεξαρτησίας. Οἱ Βούλγαροι δὲν ἔχουσιν ἐθνικὸν ἥρωα· φαίνεται ὅτι οὐδένα ἔχουσιν ἐθνικὸν ὄνειρον. Ἐν τούτοις ἡ φυλὴ αὕτη δεικνύει ὅτι ἔχει ἰσχυρὰ πάθη· εἶναι βραδεία, περιορισμένη καθ' ἑαυτήν, στρέφει καὶ μεταστρέφει τὴν σκέψιν, ἡ ὅποια βασανίζει αὐτήν. — Ἡ μεταμέλεια ἐξηγῆται ἐνίοτε μετὰ δυνάμεως εἰς τὰ ἄσματα ταῦτα· τοῦτο δ' εἶναι αἶσθημα ἄγνωστον τοῖς Ἕλλησι. Τὰ πρόσωπα τῶν βουλγαρικῶν ἁσμάτων αὐτοκτονοῦσι συνεχῶς· ἐγκαταλείπουσι μετ' ἀμυδρὰς χαρὰς τὸν ἀποτρόπαιον κόσμον. Τίς Ἕλληνας ἐφαντάσθη ποτὲ ὅτι ἡ ζωὴ ἠδύνατο νὰ ἦναι αὐτῷ βάρος; Εἰς τὸν Τάρταρον αἱ ὠραῖαι κόραι κλαίουσιν καὶ οἱ ὠραῖοι νεανῖαι θρηνοῦσι. Τὰ πάντα εἰσὶ κρίσιμα τοῦ σκότους· ὁ παραδεισὸς εἶναι ἡ γῆ, ἣν φωτίζει ὁ ἥλιος. Ἀπὸ πεντηκονταετίας δὲν ἐγένοντο πλείονες τῶν τριῶν αὐτοκτονῶν ἐν Ἑλλάδι, πρὸς δὲ τούτοις δύο μετὰ αὐτῶν ἐξηγοῦνται ὡς προσελθούσαι ἐξ ἐπιρροῆς εὐρωπαϊκῶν ἰδεῶν. Τὰ βουλγαρικὰ ἄσματα διηγοῦνται ἀσμένως σκληρότητας ἀπνηθῶν, περιγράφουσι πτώματα καταμελισθέντα, κεφαλὰς ἀποκοπέσας τοῦ σώματος, λάρνακας πλήρεις αἵματος, εἰσέτι ἀχνίζοντος· ὁ Ἕλληνας δὲν σταματᾷ εἰς τοιαύτας εἰκόνας· ἐὰν διηγῆται αὐτάς, ἀποστρέφει τοὺς ὀφθαλμοὺς.

Μεταξὺ τῶν βουλγαρικῶν ποιημάτων, ὅπερ οὐπω ἐδημοσιεύθησαν, τὰ τῆς Δέσποτο-Πλανίνας εἶναι τὰ μᾶλλον ἀξιοσημείωτα. Ἡ Δέσποτο-Πλανίνα εἶναι διαμέρισμα ὀρεινόν, κείμενον μετὰ τῆς ἐπαρ-

χίας τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ τῆς τῶν Σερρών. Περικλείει πολυάριθμον κοινότητα, ζῶσαν μεμονωμένην, μόλις ἐπισκεπτομένην κατὰ μακρὰ διαλείμματα ὑπὸ τινων ἐμπόρων καὶ ἀγωγατῶν, τῶν μεταφερόντων διὰ τῆς Ῥοδόπης οἶνον καὶ ἔλαιον. Οἱ κάτοικοι οὗτοι, οὓς ὀνομάζουσι Βουλγάρους-Πομάζους, ὀμιλοῦσι σλαυϊστὶ· ἀλλ' ἔχουσι τύπον, ὁ ὁποῖος δὲν ὁμοιάζει οὔτε πρὸς τοὺς Βουλγάρους, οὔτε πρὸς τοὺς Σέρβους. Οἱ Πομάζοι ἐκλαμβάνονται ὡς Μουσουλμάνοι, ἐπειδὴ ἔχουσι τζαμίια τινά, χωρὶς νὰ γινώσκωσι τὸ Κοράνιον καὶ χωρὶς νὰ ἀσκῶσι τοὺς νόμους, οὓς αὐτὸ περιλαμβάνει. Οἱ ἄνδρες ὄντες μεγαλόσωμοι, ζωηροί, χηρίεντες, με ὀφθαλμοὺς ἐκφραστικούς, με κόμην μέλαιναν, ἀνήκουσιν εἰς φυλὴν Ῥωμαλαίαν· τὸ ὄρος αὐτῶν προστάτευσεν αὐτοὺς κατὰ πάσης ἐπιμιξίας. Ἐν τῇ Δέσποτο-Πλανίνα διατηροῦσιν ἐκ μνήμης μακρότατα ποιήματα. Κάτοικος τῶν Σερρών ἐν Μακεδονίᾳ, ὁ κ. Βέρκοβιτς, συνέλεξεν ἀπὸ τοῦ στόματος αἰοιδῶν, ἀγνοούντων τὴν γραφὴν, πλείους τῶν εἴκοσι χιλιάδων στίχων. Τὸ βιβλίον αὐτοῦ, χειρόγραφον εἰσέτι, εὑρίσκεται ἤδη ἐν Βελιγραδίῳ, ἔνθα ὁ κ. Σαφαρὶκ ὁ νεώτερος, ὁ προτιθέμενος νὰ ἐκδώσῃ αὐτὸν προσεχῶς, εὐρησθησὶ νὰ μοὶ διακοινώσῃ πρὸς ἀνάγνωσιν τοὺς στίχους τούτους· ὁ κ. Δοζὼν μετέφρασεν ἐξ αὐτῶν ἀποσπάσματα σπουδαῖα· τὰ ἄσματα ταῦτα εἶναι λίαν κενόφανη. Ἀναφέρονται εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν κύκλον· ὅλην τὴν διαφορὰν τῶν ὑποθέσεων, ἅπαντα ἐξυμνοῦσι τὴν ἄφιξιν ἐπὶ τοῦ Δουνάβεως, εἰς τὸν Αἴμον καὶ τὴν Ῥοδόπην ἔθλους κατακτητικῶν, ὅπερ φαίνεται καταγόμενον ἀπὸ φυλὴν Ἄριανην καὶ ὀνομάζεται Σλοβένον. Εἶναι λοιπὸν μαρτύρια ἀναφέροντα μίαν τῶν εἰσβολῶν ἐκείνων τῶν οὕτως ἀγνώστων εἰσέτι, αἱ ὁποῖαι διεδραματίσθησαν ἐν τῇ χερσονήσῳ τοῦ Βαλκάν. Λαὸς πολυάριθμος κατοικεὶ χώρας ἀπομακρυσμένας πρὸς βορρᾶν τοῦ Βαλκάν καὶ τῶν Καρπαθίων, ἐβιάσθη δὲ νὰ καταλείπῃ ἔδαφος, ὅπερ δὲν ἠδύνατο νὰ διαθρέψῃ αὐτόν. Ἀφικόμενος ἐπὶ τοῦ λευκοῦ Δουνάβεως, ἀπήντησε φανταστικὰ τέρατα, ἀνθρώπους εἰς κατάστασιν ἐντελοῦς ἀγριότητος· ἐνίκησε τὰ κωλύματα, ἅπερ προεβάλλοντο εἰς αὐτὸν τὰ ὑπερφυσικὰ ὄντα καὶ τέλος ὑπέταξε καὶ ἐπολίτισε τοὺς βαρβάρους. Οἱ θεοὶ τοῦ λαοῦ τούτου εἶναι αἱ δυνάμεις τῆς φύσεως· ὁ ἥλιος, τὰ νέφη, τὸ πῦρ, ὁ κεραυνός· ἡ γῆ παρίσταται ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ὡς γυνὴ κοιμωμένη ἐν τινι σπηλαίῳ· ὁ ἥλιος ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτῆς τὸν ἐπενδύτην, τὰ νέφη νυμφεύονται τὸν ἥλιον. Θεότης

τις ἀνόνομος φαίνεται οὕσα ὑπερτέρα ἀπασῶν τῶν λοιπῶν. Οἱ Σαμοβίλας, οἱ Δίβας, τὸ πλείοτερον μέρος τῶν θεῶν τῆς σερβικῆς παραδόσεως, παρουσιάζονται ἀδιακόπως εἰς τὰ ἄσματα ταῦτα. Ὁ περιγραφόμενος βίος ὑπὸ τῶν ποιήσεων τούτων, εἶναι ὅλως ἀγροτικός. Ἡ ἀπλουστάτη πρόοδος ἀρτιφανοῦς καλλιιεργείας, ἐξυμνεῖται ὡς θαῦμα. Βασιλεῖς, συμβουλευόμενοι τοὺς ἑαυτῶν ὑπηκόους καὶ συζῶντες μετ' αὐτῶν ἐν στενῇ οἰκειότητι, κυβερνῶσι λαόν, οὗ τὰ ἔθη φαίνονται ὄντα λίαν ἥπια. Ἡ διήγησις εἶναι ἀπλουστάτη· ἐπιδεικνύει συνεχεῖς ἐπαναλήψεις δέκα μέχρι δέκα πέντε στίχων καὶ ἀρέσκειται ἐπαναλαμβάνουσα ταῦτα ἐπίθετα. Εἰ καὶ ἡ φαντασία τῶν αἰοιδῶν στερεῖται πάσης μεγαλοπρεπείας, οὐχ ἦττον ὅμως αἱ συνθέσεις αὐταὶ παρουσιάζουσι ἐνότητα, αἵτινες διὰ τὴν ἔκπασιν καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἰδεῶν, ὑπερέχουσι πολὺ τὰ λοιπὰ βουλγαρικὰ ἄσματα. Οἱ στίχοι, ἔχοντες ὀκτὼ ἢ δώδεκα συλλαβὰς, προσεγγίζουσι πολὺ εἰς τὸν πεζὸν λόγον. Ἦθελεν εἶναι δυσχερὲς ν' ἀπαγγεῖλη τις καθ' ὀλοκληρίαν μίαν τῶν ποιήσεων τούτων· αἱ σχοινοτενεῖς λεπτομέρειαι ὑπάρχουσιν ἐν αὐταῖς λίαν πολυάριθμοι· ἡ ἀνάλυσις τοῦ ἄσματος, ὅπερ ὁ κ. Βέρκοβιτς ὀνόμασεν· οἱ Γάμοι τῆς ὠραίας Βουλκάνας καὶ τοῦ Ἥλιου, θὰ δώσῃ τοῦλάχιστον ἰδέαν τινὰ περὶ τοῦ ποιοῦ· τῶν νεωστὶ ἐν τῇ Ῥοδόπῃ ἀνακαλυφθέντων ἄσμάτων.

ΟΙ ΓΑΜΟΙ ΤΗΣ ΩΡΑΙΑΣ ΒΟΥΛΚΑΝΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

«Ἡ γῆ ἀπεσύρθη εἰς βαθὺ ἄντρον καὶ κλαίει, ἐπειδὴ δὲν ἔχει πλέον σῆτον εἰς τὰς ἀποθήκας αὐτῆς, δὲν ἔχει πλέον χόρτον εἰς τοὺς σταύλους καὶ πανταχοῦ ἐφαπλοῦται ἡ ἐρήμωσις. Ἀπὸ πολλῶν ἤδη μηνῶν ὁ ἥλιος ἀρνεῖται νὰ φωτίσῃ τὴν γῆν. Οἱ ἄρχοντες τῶν λαῶν γογγίζουσι, ἀγνοοῦντες πῶς νὰ διαθρέψωσι τοὺς ἑαυτῶν λαούς. Ἀποφασίζουσι νὰ μεταβῶσιν εἰς ἄκραν τοῦ κόσμου πρὸς τὸν βασιλέα τῶν βασιλέων, ἵνα συμβουλευθῶσιν αὐτόν.

«Ὁ μέγας βασιλεὺς δέχεται αὐτοὺς μετὰ τιμῶν, ἐορτάζει τὴν ἄφιξιν αὐτῶν· ὁ οἶνος κρουνητῶν χέεται· οἱ ἄρχοντες λησμονοῦσι τοὺς ἑαυτῶν λαούς, τὴν σιτοδείαν καὶ τὴν δριμύτητα τῆς ὥρας τοῦ ἔτους. Ἡ ὠραία Βουλκάνα, λευκὴ καὶ ῥοδόχροος, διακρίνεται μεταξὺ ὄλων τῶν ὑπηρετριῶν. Οἱ ἄρχοντες ἐρωτῶσιν ἀλλήλους τίς μεταξὺ αὐτῶν θέλει νυμφευθῆ αὐτήν. Ἡ ὠραία ἐκλέγει τὸν βασιλέα Βρακίρ.

«Οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες οὐδὲν σκέπτονται πλέον, ἢ τὴν καταβιβρώσκουσαν τὰς χώρας αὐτῶν σιτοδείαν.

«Ἐν τούτοις ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν ἀφικνεῖται ἡ ἀδελφὴ τοῦ Ἥλιου· «Ὁ ἀδελφός μου δὲν θερμαίνει πλέον τὴν γῆν, λέγει αὐτοῖς, οἰκουρεῖ ὄλην τὴν ἡμέραν, ἀποσυρόμενος εἰς τὸν μικρὸν αὐτοῦ θάλαμον· οὔτε ἡ μήτηρ μου, οὔτε ἐγὼ δυνάμεθα νὰ διασκεδάσωμεν αὐτόν· ὀρκίζεται ὅτι δὲν θὰ ὑπάγῃ πλέον νὰ ἐπιτηρήσῃ οὔτε τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ, οὔτε τὰς ἀγελάδας αὐτοῦ, ἐὰν δὲν ἔχει εἰς τὴν οἰκίαν τὴν ὠραίαν Βουλκάναν, ἣν εἶδε μίαν τῶν ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ ὕψους τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἧς περιπαθῶς ἐρᾶται.»

«Ἄπαντες οἱ ἄρχοντες ὑπισχνοῦνται ὅτι ἡ μνηστὴ τοῦ Βρακίρ ἔσται τοῦ λοιποῦ σύντροφος τοῦ Ἥλιου.

«Ταύτην τὴν ἐσπέραν, ἐξακολουθεῖ λέγουσα ἡ ταῦτα ἀναγγείλασα ἀδελφὴ, παραθέσατε τὴν τράπεζαν τῆς εὐτυχίας εἰς τὸν συνῆθη τόπον· ἄς βρῶσῃ δὲ ποταμηδὸν ὁ οἶνος εἰς τὰ ποτήρια. Μόλις θὰ καθήσητε, ἐξακολουθεῖ αὕτη, καὶ οἱ ἀστέρες θὰ ψάλωσιν ἐν χορῷ τὸν ὑμέναιον· ἄσατε μετ' αὐτῶν τὰ κάλλος τῆς Βουλκάνας καὶ τὸ κράτος τοῦ ἀδελφοῦ μου. Ἐντὸς ὀλίγου οἱ ἀστέρες θὰ καταλίπωσι τὴν ἐν τῷ οὐρανῷ θέσιν αὐτῶν καὶ θὰ μορφώσωσι λίκνον, ὅπερ θὰ ἴδῃτε καταβαῖνον ἐν τῷ ἐθέρι. Τοῦτο θὰ τεθῆ ἐπὶ τῆς τραπέζης ὑμῶν· ἐπ' αὐτοῦ ἄς ἐξαπλωθῆ ἡ Βουλκάνα χωρὶς φόβου καὶ βαυκαλίσατε αὐτὴν ἐπὶ πολὺ, ἐπαναλαμβάνοντες ἐκ νέου τὰ τοῦ ὑμεναίου ἄσματα.

«Ἐπῆλθεν ἡ νύξ, οἱ βασιλεῖς ἀνέκειντο ἐπὶ τὴν τράπεζαν, οἱ ἀστέρες ἐξαγγέλλουσι τὴν δόξαν τοῦ Ἥλιου· τὸ λίκνον σχηματίζεται εἰς τὸ ὕψιστον τοῦ οὐρανοῦ μέρος, ταλαντεύεται βραδέως ἐν τῷ ἀπειρῷ καὶ καταβαίνει ἐπὶ τῆς γῆς. Μόλις ἡ Βουλκάνα, ὅλη τρέμουσα ἐξηπλώθη ἐπ' αὐτοῦ καὶ πάλιν ἐπανέρχεται εἰς τὰ ἐθέρια κενά.

«Ἡ μήτηρ τοῦ Ἥλιου μετέβη ἡ ἰδία ἵνα ἀμέλξῃ τὰς ἀγελάδας· ἤτησεν ἀπὸ τοὺς γεωκτῆμονας αὐτῆς ὅτι εἶχον καλλίτερον. Ἡ τράπεζα παρετέθη παρὰ τὴν ἐστίαν τοῦ πυρός. Ὁ Ἥλιος, ἡ μήτηρ καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ δεξιούνται τὴν Βουλκάναν. Ἐπὶ πολὺν χρόνον δειπνοῦσι, χωρὶς νὰ ὀμιλῶσι πολὺ. Ἐπὶ τέλους ὁ Ἥλιος λέγει πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ· «Προσφιλὴς μήτηρ, τὴν ἐσπέραν ταύτην δὲν θὰ μείνω εἰς τὸν θάλαμόν σου· θὰ ἐδηγῆσω τὴν μνηστὴν μου εἰς τὴν αἴθουσαν τὴν ἐσομένην τοῦ λοιποῦ κοινὴν αὐτῆ καὶ ἐμοί.»

«Τὴν πρῶταν ὁ Ἥλιος ὅλως εὐδαίμων ἀπέρχεται πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν ἑαυτοῦ ποιμνίων· καθ' ἃν χρόνον περιδιαβάσει καὶ καταθεῖται τοὺς ἀγροὺς αὐτοῦ, συναντᾷ τὸν Βρακίρ, ὁ ὁποῖος λοιδωρεῖ αὐτόν. Ὁ ἀνόητος Βρακίρ ἀγνοεῖ τὴν δύναμιν τοῦ ἰσχυροῦ Ἥλιου! Πίπτει πληγῆς λίθω καὶ θνήσκει ἐκστομίζων ὕβρεις, ἄς ἐπαναλαμβάνει ἡ τῶν ὀρέων ἡχώ.

«Αἱ ἡμέραι παρέρχονται αἰσίως ἐν τῇ κατοικίᾳ τοῦ Ἥλιου καὶ ἐπὶ τῆς γῆς· τὰ σπαρτὰ πρασινίζουσι, ἡ νομὴ τρέφει πολυάριθμα ποίμνια καὶ μ' ὄλα ταῦτα ἡ Βουλκάνα ἀναμνησκειται μετὰ λύπης τῆς πατρικῆς οἰκίας· ὁ Ἥλιος εὐρίσκει αὐτὴν κατεδεακρυσμένην, καὶ συμπονεῖ διὰ τὸ ἄλγος αὐτῆς· θ' ἀποδώσῃ αὐτὴν εἰς τὰς συντρόφους αὐτῆς, θὰ ἀποδώσῃ αὐτὴν εἰς τοὺς φίλους αὐτῆς.

«Οἱ ἀστέρες σχηματίζουσι λίκνον φωτεινὸν καταβιβάζον τὴν Βουλκάναν πρὸς τὸν βασιλέα τῶν βασιλέων· ἡ σύζυγος τοῦ Ἥλιου ἐγκυμονεῖ υἱὸν ἐσόμενον ἥρωα. Μόλις γεννηθῆς οὗτος θέλει νὰ κάμῃ μέγας πράξεις, ἀναπηδᾷ ἐφ' ἵππου καὶ συγκαλεῖ τοὺς νέους. Θὰ ὀδηγήσῃ αὐτοὺς εἰς τὰς μεμακρυσμένας χώρας, ἐκεῖ ὅπου ὁ λευκὸς Δούναβις ῥέει, ἐκεῖ ὅπου κατοικεῖ λαὸς ἄγριος, ἔχων τὰ σπήλαια ὡς κατοικίαν καὶ λίθους ὡς ὄπλα. «Μὴ κλαίετε ἅπασαι ὑμεῖς, ἄς ἐγκαταλείπουσιν οἱ υἱοὶ ὑμῶν, λέγει εἰς τὰς μητέρας· μὴ κλαίετε νεάνιδες αἱ ὀρῶσαι ἀπερχομένους τοὺς ἀδελφοὺς ὑμῶν. Ἀπερχόμεθα πρὸς ἀνθρώπους ἀγρίους, θὰ διδάξωμεν αὐτοὺς νὰ καλλιεργῶσι τὰ ὠραία φυτὰ καὶ νὰ σπείρωσι τοὺς εὐφόρους ἀγροὺς· ἡμέραν τινὰ οἱ ἄνδρες καὶ αἱ γυναῖκες τῆς χώρας ταύτης, θὰ εὐλογῶσι τὸ ὄνομα τῶν υἱῶν καὶ τῶν ἀδελφῶν ὑμῶν.»

Βλέπει τις ὅτι ἐν τῷ ἀνωτέρῳ ποιήματι ὑπάρχει εἶδος τι διηγήσεως καὶ ὅτι ἡ τοῦ λαοῦ ἀπλότης εἶναι ἐντελής· ἐν τούτοις δὲν ἐλλείπουσιν ἀπ' αὐτοῦ χαρίεσσα εἰκόνες. Ἡ σύνθεσις αὕτη, ὅσον καὶ ἂν ἦναι ἀτελής, εἶναι τοῦλάχιστον πρωτότυπος· περιγράφει ποιμενικὸν πολιτισμὸν, ἀναφερόμενον ἀναγκαιῶς εἰς μεμακρυσμένους χρόνους· ἡ λαϊκὴ μυθολογία εὐρίσκειται μὲν ἐν αὐτῇ, παραμεμορφωμένη δὲ καὶ ἀνάμικτος μετ' ὄλων ἰδίων διηγήσεων· οὔτε οἱ Σέρβοι, οὔτε οἱ Ἕλληνες ἔχουσι τοιοῦτόν τι ἀνάλογον.

Πάντες γινώσκουσιν ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ παραδόσεις αἱ σταθερόταται, παρουσιάζουσι τὸν Ὀρφέα ὡς κάτοικον τῆς Ῥοδόπης καὶ τοῦ Αἴμου καὶ ὅτι μέρος τι τῆς ἑλληνικῆς φυλῆς, πρὸ τῆς καθόδου εἰς τὰς κοιλάδας τοῦ Πίνδου, ἔμεινεν εἰς τοῦ Εὐβροῦ πᾶς ὄχ-

θας: ἄσματά τινά τῆς Δεσποτο-Πλανίνας ἐξυμνοῦσιν Ὀρφέν τινα, δεξιὸν μουσικόν, τέρποντα τοὺς λαοὺς, ἐξημεροῦντα τὰ βάρβαρα ἦθη καὶ πικραπέθοντα διὰ τῆς τελειότητος τῆς τέχνης αὐτοῦ καὶ κακοβούλους ἔτι θεότητος. Ἡ διήγησις τῆς Εὐρυδίκης ἀνευρίσκεται προσέτι εἰς τὰς ποιήσεις ταύτας. Ἡ σύζυγος τοῦ Ὀρφέως καλεῖται Ὀρφένιζα¹ ὁ μουσικὸς μέλλει νὰ κατακτήσῃ αὐτὴν ἀνὰ μέσον ἀπείρων κωλυμάτων, ἅπερ θριαμβευτικῶς ὑπερνικᾷ, χάρις εἰς τὸν μικρὸν αὐτοῦ αὐλὸν τὴν σβίρακα. Χάνει τὴν Ὀρφένιζαν, ἐπανευρίσκει αὐτὴν, φιλονεικεῖ πρὸς τοὺς Σαμοβίλους, ἐπὶ τέλους καθίσταται ἱκανῶς εὐδαίμων, κατορθώσας νὰ μεταφέρῃ αὐτὴν εἰς τὸν οὐρανόν.

Ἐν ἐνὶ τῶν ποιημάτων τούτων, ὁ Ὀρφὲν παρουσιάζεται ὡς διδάσκαλος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους.

«... Ὁ Ὀρφὲν δὲν ἔμεινεν ἐπὶ πλέον ἐν τῷ οὐρανῷ, ἀλλ' ἄσμα εἰς τὸν θεὸν ἄσας, ἵνα εὐχαριστήσῃ αὐτὸν, ἐπειδὴ ἐξελέξατο αὐτὸν ἵνα διδάξῃ τὰς τέχνας εἰς τοὺς ἀνθρώπους, κατέβη ἐπὶ τῆς γῆς, μετέβη κατ' εὐθείαν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἰούδας (κακότροπα πνεύματα), ἔπειτα ἀρχίζει νὰ παίξῃ τὸν αὐλόν, νὰ παίξῃ μαγευτικὸν σκοπὸν καὶ ἐμάγευσε τὰς Ἰούδας εἰς τοιοῦτον τρόπον, ὥστε αὐταὶ ἔπεσαν κατὰ γῆς ὡς νεκραὶ: τὰ πτηνὰ ἐπίσης συνηροίσθησαν πέριξ αὐτοῦ καὶ ἐξ ἴσου ἐμαγεύθησαν ὑπὸ τῆς μουσικῆς. Τότε αὐτὸς ἀνέστησε τὴν πρώτην μεταξὺ τῶν Ἰούδας καὶ ἠρώτα αὐτὴν περὶ ὄλων τῶν τεχνῶν· αὕτη δὲ, μὴ ἔχουσα συνείδησιν παντὸς ὅ,τι ἔπραττεν, ἀπεκάλυψεν αὐτῷ ὅλας τὰς τέχνας τὴν μίαν μετὰ τὴν ἄλλην, καὶ ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐδιδάχθη αὐτὸς ἀπάσας, ἐπειδὴ ὁ θεὸς ἐβοήθει αὐτόν. Ἀφ' οὗ ἐδιδάχθη ταύτας ἐγένετο ἄφαντος, κρατῶν αὐλὸν ἐν τῇ χειρὶ καὶ διῆλθε τὴν γῆν ἐπὶ ἕν ἔτος. Πανταχοῦ ὅθεν διήρχετο ἐδίδασκε τοὺς ἀνθρώπους τὰς τέχνας· πάντες ἐδιδάχθησαν ταύτας καὶ ἐτίμων αὐτὸν ὡς θεόν· ἐφαντάζοντο ὅτι ὁ θεὸς κατέβη ἐπὶ τῆς γῆς ἐπίτηδες, ἵνα διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους τὰς τέχνας.»

Ὁ Ὀρφὲν ἐπανερχεται εἰς τὴν χώραν τῶν Ἰούδας, νυμφεύεται καὶ καθίσταται μέγας τῆς γῆς βασιλεὺς.

«Διέταξε τὰς Ἰούδας ν' ἀπέλθωσι καὶ οἰκίσωσιν αἱ μὲν εἰς τὰ ὄρη, αἱ δὲ εἰς τὰ ὕδατα καὶ προσέτι ἄλλαι εἰς τοὺς ἀνέμους καὶ οὕτω μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας ἀπέροχονται, ἔρχονται καὶ ἐξαπατῶσι τοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Ὀρφὲν κατέλαβε τὴν χώραν αὐτῶν· ἐγέννησε μέγαν ἀριθμὸν υἱῶν καὶ θυ-

γατέρων, οἰκούντων τὴν χώραν καὶ ἔζησεν ἀκριβῶς χίλια ἔτη, μεθ' ὃ ἀπῆλθεν εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ πολλὸ πιθανόν ὅτι εὐρίσκεται ἐκεῖ ἔτι ζῶν.»

Τοιαύτη μεγάλη ἀνακάλυψις, ὅποια ἡ τῶν ποιημάτων τῶν ἀφιερωμένων εἰς τὸν Ὀρφέα καὶ ἐπανακαλυφθέντων μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν εἶναι τοιαύτη, ὥστε ὁ κ. Βέρκοβιτς θὰ εὖρη ἀναμφιβόλως ἐν Εὐρώπῃ πολλοὺς τοὺς δυσπιστοῦντας. Ἡ φιλολογικὴ τοῦ Βελιγραδίου ἐταιρεία, εἰς ἣν ὑπεβλήθησαν τὰ ἄσματα ταῦτα ἀποδέχεται ἀδιστακτικῶς ὅτι ἡ παράδοσις τοῦ Ὀρφέως ζῆ ἀκόμη ἐν τῇ Ῥοδόπῃ· ἀλλὰ, καθὼς παρατηροῦσι τοῦτο οἱ Ἕλληνες, ἡ Ἑταιρεία αὕτη δὲν εἶναι ἀπληγμένη ἰδιοτελείας. Μέγα εὐτύχημα δι' αὐτὴν νὰ ἀνακαλύψῃ εἰς τὰς σλαβικὰς ἀναμνήσεις τόσον ἀρχαίας παραδόσεις. Ἡ ἐπιστήμη δὲν θὰ μείνῃ ἀμφίβολος ἐπὶ μακρόν: τὸ ζήτημα εἶναι λίαν σπουδαῖον, δὲν δύναται νὰ μὴ μελετηθῇ ὑπὸ λογίων, οἱ ὅποιοι δὲν ἐνδιαφέρονται οὔτε ὑπὲρ τοῦ πανσλαβισμοῦ, οὔτε ὑπὲρ τοῦ ἑλληνισμοῦ, ἀλλ' οἱ ὅποιοι ζητοῦσιν ἀπλῶς τὴν ἀλήθειαν¹.

(Ἔπεται τὸ τέλος.)

Ἡ ΜΟΥΣΙΚΗ ΥΠΟ ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμὸν.)

Φύσει ἰδιότροπος καὶ καχεκτικὸς «δσάκις κατὰ τύχην ἦτο εὐθυμος, ἀναφέρει ὁ αὐτὸς βιογράφος, ἦτο σχεδὸν πάντοτε εὐθυμος-τρελλός, ἀλλὰ τοῦτο σπανίως συνέβαινεν αὐτῷ... Διὰ τὸν χαρακτηρὰ τοῦ Beethoven δὲν ὑπῆρχε μέσος ὅρος».

Ἡγάπα καθ' ὑπερβολὴν τὴν ἐξοχὴν ὡς ὁ Rousseau μετὰ τοῦ ὁποίου κατὰ πολλὰ ὁμοιάζεν. Ἐκαμνεν ἐν αὐτῇ διεξοδικὸς περιπάτους, καὶ εἰργάζετο βυθίζων, συλλέγων ἔνθεν κἀκεῖθεν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦλάχιστον, τῆς ἀκοῆς βεβλαμμένης οὐσης, τὰς τερπνάς ἀρμονίας, τὰς φαιδρὰς μελο-

¹ Εἶναι φανερόν ὅτι ὁ κ. Βέρκοβιτς ἠκολούθησεν ὑπὲρ τὸ δέον τὴν καρδίαν αὐτοῦ, ἀνευρίσκων εἰς τὰ ἄσματα τῆς Δεσποτο-Πλανίνας ἀρχαιοτάτας ἀναμνήσεις. Ποιεῖται λόγον εἰς τὸ ὑπόμνημα αὐτοῦ περὶ τοῦ θεοῦ Βισνοῦ, οὗ οἱ Βούλγαροι Πομάζοι, λέγει, γινώσκουσιν ἔτι τὸ ὄνομα. Ἐνταῦθα ἡ πλάνη εἶναι πασιφανής. Βισνοῦ εἶναι ἡ δοτικὴ τῆς βουλγαρικῆς λέξεως βισνι ἴσον τῷ ψιστοεζ ὑπερψωθεῖς τοῦ τύπου δὲ βισνοῦ γίνεται χρῆσις ἐπίσης ἰνίστε ὡς κλητικῆς.

ποιήσεις τῆς *Symphonie pastorale* καὶ τόσων ἄλλων θαυμασίων ἔργων!

«Ἐπὶ τίνος κατειρόμην λύπης, γράφει, δσάκις πλησίον μου φίλος μού τις ἤκουε μακρόθεν αὐλὸν καὶ ἐγὼ δὲν ἤκουον τίποτε! δσάκις ἤκουε ποιμένα ἄδοντα, καὶ ἐγὼ δὲν ἤκουον τίποτε! Κατειρόμην ὑπὸ τοιαύτης σφοδρᾶς ἀπελπισίας, ὥστε μικροῦ δειν, καὶ ἠτοκτόνου... Ἡ τέχνη μόνη μὲ ἀνεχαίτιζεν ἐνόμιζον ὅτι δὲν ὄφειλον νὰ ἐγκαταλείψω τὸν κόσμον, πρὶν ἢ παραγάγω πᾶν ὅ,τι ἠσθκνόμεν ἐν ἐμοί. Ἴδου δικτὶ ἠκολούθησα τὴν ἀθλίαν ταύτην ζωὴν ὡς τὴν πολλὰ ἀθλίαν ἔνεκεν τοῦ ὀργανισμοῦ μου τοῦ τόσῳ νευρικοῦ ὥστε τὸ παραμικρὸν ἠδύνατο νὰ μεταβάλλῃ ἐν ἐμοί τὴν εὐτυχιστάτην κατάστασιν εἰς ὀδυνηροτάτην.»

Καὶ ἀλλαχοῦ. «Ἄν δὲν εἶχιν ἀναγνώσει που ὅτι ὁ ἄνθρωπος δὲν ὀφείλει νὰ καταλίπῃ ἐθελουσίως τὸν βίον, ἐνόσῳ δύναται εἰσεῖτι νὰ γείνη πρόξενος καλοῦ, πρὸ πολλοῦ ἡ χεὶρ μου ἤθελε μὲ ἐλευθερώσει... Ὁ βίος εἶναι ὄρκιος, ἀλλ' ὁ ἐμὸς εἶναι ἐσαεὶ πλήρης πικριῶν!»

Δὲν ἤκουε λοιπὸν τὴν θείαν αὐτοῦ μουσικὴν ἢ ἐν τῇ καρδίᾳ του, καὶ μόνον ὅτε αἱ ἀδιάληπτοι θλίψεις τῷ ἐπέτρεπον τοῦτο.

Κατὰ τὴν πολιουρίαν τῆς Βιέννης ὑπὸ τῶν Γάλλων κατὰ τὸ 1809 ὁ κρότος τῶν τηλεβόλων ἠνώχλει τὸ εὐπαθὲς αὐτοῦ ὄργανον τῆς ἀκοῆς· καὶ ἵνα μὴ ἀκοῆ τοῦτον ἐκάλυπτε τὴν κεφαλὴν διὰ προσκεφαλαίων, καὶ κατέφευγεν εἰς ὑπόγειον.

Κατὰ τὸ αὐτὸ μάλιστα ἔτος, τὸ ἀβέβαιον τῆς καταστάσεως του καὶ ἡ ἐπιμόχθος αὐτοῦ ὑπαρξίς ἠνάγκασον αὐτὸν νὰ ἀποφασίσῃ καὶ δεχθῆ τὴν θέσιν τοῦ διευθυντοῦ τῆς καπέλλας τοῦ βασιλέως τῆς Οὐεστφαλίας, Ἰερωνύμου Ναπολέοντος· ἀλλὰ ἔτοιμον ἤδη πρὸς ἀναχώρησιν κρατοῦσιν αὐτὸν ἐν τῇ πατρίδι του.

Ἡ ἐπώδυνος αὐτοῦ ἀσθένεια ἀντέσχε κατὰ πάσης θεραπείας καὶ ἐπηύξανεν ἐπὶ μᾶλλον. Ἐν τέλει ἢ ἐν γένει ὑγεία αὐτοῦ ἠλλοιώθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ἐξέρχεται πλέον εἰς περίπατον. Τότε ὅτε οἱ πόνοι του κατέλειπον αὐτὸν πρὸς στιγμὴν, ἀνεγίνωσκε τὸν Ὅμηρον καὶ ἰδίως τὴν Ὀδύσειαν, τὸ προσφιλὲς αὐτῷ βιβλίον, ἀνευρίσκων ἐν τῇ πλήρει ἀφελείας καὶ φαιδρότητος ποιήσει ταύτη τὴν ἀπλότητα τῆς φύσεως.

Ἡ ἀσθενὴς αὕτη μηχανὴ ἤρξατο φθειρομένη καὶ πᾶς τις ἐβλεπε συμπτώματα ὕδροπικίας. Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1826 τὸ κακὸν ἐπηύξησεν. Ὁ Beethoven

ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐν Βιέννῃ τὴν 26 Μαρτίου 1827.

Ὁ ἀδελφὸς του Κάρολος εἶχεν ἀποθάνει φυσικῶς. Ἐρωτῶ λοιπὸν καὶ πάλιν, καὶ ἀποτείνωμαι εἰς τοὺς ἄγαν ἰδεολόγους, καὶ τοὺς μᾶλλον καταφρονοῦντας τῆς φυσιολογίας, μὴ αἱ λεπτομέρειαι αὐταὶ περὶ τοῦ Beethoven καὶ τῶν γονέων του δὲν καταδεικνύουσι τὴν φύσιν ταύτην τὴν ἰσχυρὰν συγχρόνως καὶ φιλάσθενον; Μὴ ταῦτα πάντα δὲν ἐξηγῶσιν ἡμῖν, τὸ πολὺπλοκον τοῦτο καὶ μυστηριώδες πνεῦμα ὕπερ εἰς τὴν μελαγχολίαν τοῦ Ἀμβλὲτ ἀναμιγνύει τὰς ὀδυσσεϊακὰς ἠδύτητας, καὶ τὰς ἀγροτικὰς τέρψεις; Μὴ ταῦτα πάντα δὲν ἐξηγῶσι πῶς ὁ δυστυχὴς οὗτος κωφός, ὃν ἡ κωφότης καθίστα συχνὰ μισάνθρωπον, ἄκοντος αὐτοῦ, κατέφυγεν ἐν τῇ μουσικῇ αὐτοῦ, μουσικῇ ἐσωτερικῇ, ἀκαταλήπτῳ, καὶ παρεδόθη ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὴν τέχνην αὐτοῦ;

Ἡ μουσικὴ, καὶ ἐν τούτῳ ἐγκεῖται ἐν τῶν μεγαλειῶν αὐτῆς, ἐστὶν ἐκ πασῶν τῶν τεχνῶν ἡ μόνη δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος δύναται ἐπιτυχέστερον νὰ ἀπομονωθῆ, νὰ ἀποστῆ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, καὶ νὰ σχηματίσῃ ἰδανικὸν — στιγμιαῖον, ἀλλ' ἀπέραντον — μακρὰν τῶν πικριῶν τῆς πραγματικότητος. Ἡ μουσικὴ τοῦ Beethoven εἶναι ὀλόκληρος κόσμος — εἶναι τόσῳ εὐρεῖα καὶ τόσον ἄπειρος ὥστε ἐξηγεῖ πάντα τὰ αἰσθηματά, καὶ τοῦτο διὰ καινοπρεπεῖας πλήρους ἀπροσδοκῆτου καὶ ἐκπλήξεως, μετὰ γονιμότητος, ἀφθονίας ἰδεῶν καὶ χάριτος, αἵτινες ἐκπλήσσουσι πάντοτε καὶ οὐδέποτε ἀπαυδίζουσι, καὶ αἵτινες πάντοτε ἀναγεννῶσι καὶ παρηγοροῦσιν ἡμᾶς.

Ὁ Beethoven εἶναι ὁ Goethe τῆς μουσικῆς, ἀλλὰ Goethe παρ' ἧς αἰσθητικότητος ἐνεδυναμώθη ὑπὸ τῆς ἀποκλειστικῆς θλίψεως ἀντὶ νὰ ἐξαδυνατήσῃ ἴσως ὑπὸ τῆς εὐτυχίας· ἡ μουσικὴ αὐτοῦ εἶναι κατὰ βάθος ἀνθρωπίνη, ἐκφράζει καὶ παραμυθεῖ πάσας τὰς θλίψεις, διπλασιάζει πάσας τὰς χαρὰς, ἐξάπτει καὶ τελειοποιεῖ τὸν ἔρωτα, καὶ παρέχει τὸν ἠρωτισμὸν προσθέτει μάλιστα τι, ἐὰν ἦαι δυνατόν, εἰς τὴν γοητείαν τῆς φύσεως οὕτως, ὥστε εὐρίσκομεν τὰ δάση καὶ τοὺς ἀγρούς, τὰ ὄρη καὶ τὰς λίμνας ὠραιότερα.

Ἴδου τί ἠννοεῖ λέγων «ὅτι ἐσώθη ἐν τῷ ναῷ τῆς φύσεως.» Ὄταν ἡ πρὸς τὴν μουσικὴν διάθεσις τῷ ἔλιπε, ἐξήρχετο, ἀδιαφορῶν περὶ τοῦ ἐπικρατοῦντος καιροῦ, ἐβάδιζε μεγάλως βήμασιν ἀνὰ τοὺς ἀγρούς καὶ ἐπανήρχετο πλήρης ἐμπνεύσεως. Διὰ τοῦτο τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν ἠλιοκαὲς ὡς θεριστοῦ. Πλησίον χωρίου τινὸς εἰς τὰ πέριξ τοῦ Scœhnbrunn δεικνύουσιν εἰσεῖτι δύο δρυὲς μετὰξὺ τῶν ὁποίων ἐκάθητο

πολλάκις ὅπως συνθέση, ὅπως ὄνειροπολήση. Ἐκεῖ ὁ κωφὸς οὗτος ἤκουεν ἀδομένους ἐν τῇ φαντασίᾳ καὶ τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ τὰς ἰσχυρὰς καὶ πλήρεις χάριτος συμφωνίας ἐκείνας, τερπνὰς ἢ παθητικὰς, αἵτινες, ἔμελλον νὰ παραμυθῶσι τόσοις ἄλλοις μετ' αὐτόν. Ἡ ἐρωμένη τοῦ Werther καθημένη νυκτὸς εἰς τὸ παράθυρον ἀνεφώνει ἐν παραφορᾷ πλήρει ἐνθουσιασμοῦ «ὦ Klopstock!» ἀλλ' ἐγὼ ποσάκις κατὰ τὰς θλιβερὰς ἡμέρας τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς ἐξορίας μου, ὅτε μόνη ἢ μουσικῆ παρμύθει κατὰ στιγμὰς τὴν διὰ τὴν πατρίδα μου καὶ τὴν ἐλευθερίαν λύπην, ποσάκις, λέγω, ἀνεφώνησα κατ' ἐμαυτὸν κλαίων λιγυρῶς καὶ εὐγνωμονῶν «ὦ Beethoven.»

Ἄλλοις ὀργανισμοῖς φιλάσθενος ὁ Weber ἦτο ἐπίσης, ὡς λέγουσιν οἱ φυσιολόγοι ὑποκείμενον λίαν νευρικόν ἀπέθανε καὶ οὗτος φθισικός.

Ἐποία αἰσθητικότης τελεία. Καὶ αὐτὸς ἐπίσης ἔσχε διὰ τροφὸν τὴν φύσιν αὐτῆ ὑπῆρξε δι' αὐτὸν πᾶσα ἡ συναναστροφή τῆς μονήρους παιδικῆς καὶ νεανικῆς αὐτοῦ ἡλικίας. Ἠρώσατο ἀπλήστως ἐξ αὐτῆς τοὺς θορύβους, συνήρμωσε τὰς φωνὰς ταύτης εἰς τὰς ἀορίστους θλίψεις ψυχῆς ἀνησύχου, ταρασσομένης ὑπὸ ὀλεθρίων πραισθησέων. Ἐποία διαπεραστικὴ ἀγωνία ἐν τῇ μελωδίᾳ ἐκείνῃ ἦν καλοῦσι τελευταίαν αὐτοῦ σκέψιν, τελευταῖον αὐτοῦ στεναγμόν!

Ἄλλ' ὀφείλω νὰ σπεύσω, ἐνταῦθα ἐνδεικνύω ἀπλῶς.

Ἡ μουσικὴ τοῦ Bellini ἦτις ἀποπνέει λεπτοτάτης χάριτος καὶ θλίψεως καὶ ἦτις, ἐξ αἰτίων ὀλίγων ἀλλὰ συχνάκις ἐπαναλαμβανομένων ὀρμωμένη, διαπερᾷ ἡμᾶς διὰ θεληγῶν τὸσφ ἡδέων, καὶ ἦς ἢ μονοτονία κατ' οὐδὲν παραβλάπτει, δὲν ἐξηγεῖ τὴν περιπαθῆ ταύτην φύσιν καὶ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν ἐκείνην τοῦ Millevoye ἰσχυροτέραν κατὰ τι ἄλλὰ προωρισμένην νὰ τελευτήτῃ νέα ἐπίσης διότι ἡγάπηθη πολὺ ὑπὸ τῶν γυναικῶν διότι ἡγάπησεν αὐτὰς πολὺ; «Γυναῖκες ὑφ' ὧν ἀποθνήσκω.»

Ἴδου τί ἄλλοτε ἐγράφομεν περὶ τῶν φθισικῶν. «Ὁ Cabanis καὶ ὁ Bichat παρετήρησαν ὅτι ἀσθενεῖαι τινες τῶν νευρικῶν κέντρων φαίνονται οἰονεῖ ὑποθάλλουσαι τὰ ὑψηλότερα προσόντα τοῦ πνεύματος, καὶ τῆς καρδίας. Ἀναπολήσωμεν ὅσα γνωρίζομεν. Τίς ἡμῶν φεῖ! δὲν ἀνεγνώρισε πόσα ἢ πνευμονικὴ φθίσις παρέχει ἐνδιαφέροντα καὶ θλιβερά φαινόμενα πρὸς ἐξέτασιν; ὅποια πηγὴ τρυφερῶν ἐμπνεύσεων εὐγλώττων, παθητικῶν ἢ παιδρῶν, φαίνεται ἐνυπάρχουσα ἐν τῇ ὀλεθρίᾳ ταύτῃ νοσηρᾷ καταστάσει τὸσφ ἀπατηλῆ ἀναφορικῶς ὡς πρὸς τὴν ζωὴν

— ἢν τελειοποιεῖ καταστρέφουσα αὐτὴν — ἀπατηλῆ πρὸ παντὸς διὰ τὸν ἀσθενῆ μὴ εἰδόμενον τὴν κατάστασιν αὐτοῦ παρὰ πάντα τὰ προαισθήματα αὐτοῦ καὶ τὴν μελαγχολίαν διότι οὐδεμία ἄλλη ὀργανικὴ ἀποσύνθεσις εἶναι ἐπίσης βραδεία, καὶ ὑπουλος, τὸσφ γλυκεῖα εἰς τὰς προσβολὰς καὶ ἐν τῇ ἀδυσωπήτῳ αὐτῆς προόδῳ, περιέχουσα δικλείματα ὑγείας δυνάμενα νὰ ἀπατήσωσι διότι οὐδεμία ἄλλη ἀφίνει οὕτως ἀκέραια τὴν ψυχὴν καὶ τὸ πνεῦμα μέχρι τῶν ἐσχάτων αὐτῶν περιόδων. Μυστηριώδεις τι καὶ οἰονεῖ ἱερὸν (πολλὰι παραδόσεις δικαιολογοῦσι τὴν λέξιν ταύτην) φαίνεται προσκεκολλημένον εἰς τὸ θλιβερόν προνόμιον τῆς κληρονομικῆς ταύτης καταστάσεως, ἦτις πολλάκις ἐκφάνεται εἰς πρῶτον καὶ ἀκαίαν νεότητα, ἐνίοτε μάλιστα εἰς τὰ καλλίτερα ἔτη τῆς ὀρίμου ἡλικίας διότι ἀδύνατον εἶπεν πῶς καὶ διατὶ ἢ πορεία τοῦ κακοῦ εἶναι τόσον ἀνώμαλος, δικκεκομμένη, πῶς ἀναβάλλεται — ὡς φαίνεται ἐπ' ἀόριστον — πῶς κατόπιν ἐπανέρχεται μετ' αἰφνιδίων καὶ βιαίων προόδων. Καὶ ἐπειδὴ ἐν τούτοις ἢ μοῖρα οὐδέποτε ὄλως ἐνέχεται διὰ τὰς δυστυχίας ἡμῶν, συμβαίνει ὅντως ὥστε καὶ τὸ ὀλεθριὸν τέλος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον διάφορον, ἀποδίδεται εἰς τὴν διάπυρον καὶ ὑπερβίλλουσαν ἐργασίαν τοῦ νοῦ τῆς βουλήσεως καὶ τῶν παθῶν, ἅτινα αὐτῇ ἢ νοσηματώδους αἰτία προὔκλινεσεν τοῦτο δὲ καθίσταται τὸ αἰώνιον ἀντικείμενον τῶν οἰμωγῶν καὶ τῶν ἐπικηδεῶν ἐπαίνων. Οὐδαμοῦ ἄλλοῦ δὲν βλέπομεν ἐπίσης συντρεχούσας καὶ σχεδὸν ἀφομοιούμενους τὴν διαβρωτικὴν θέρμην τῆς ψυχῆς καὶ τὴν τοῦ σώματος φυσικὴν ἐνέργειαν τὴν οὐχ ἥττον διαβρωτικὴν ἐπιταχυνομένης ἐν τέλει ὑπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἀποτελεσμάτων. Οἱ ἐκλεκτοὶ παρ' οἷς τὸ σπέρμα τοῦ νοσήματος εἶναι ὄλως ἔμφυτον, οἰαδῆποτε καὶ ἂν ἦ ἡ ὥρα τῆς ἀνάπτύξεώς του, εἰσι πρὸ παντὸς ἄνθρωποι ἄξιοι παρατηρήσεως ταραττομένης ὑπὸ τῶν λεπτοφυῶν συνθησῶν ἃς ἢ ψυχῆ τῶν φαίνεται ὅτι ἀπέκτησε συμφώνως μετὰ τῆς χαρακτηριστικῆς τῆς φυσικῆς αὐτῶν καταστάσεως λεπτότητος ἔνεκεν τῆς ἐνεργητικότητος, τῆς αἰσθητικότητος ποιητικῆς ἢ ἠρησκευτικῆς, καὶ τῆς νοσηρότητος ἢν ὑπαγορεύει ἀμυδρῶς ὀργανικὸς κίνδυνος ὅν τινα ἴσως δὲν θέλουσιν ἐννοήσει ἢ πολὺ ἀργά' ἀλλ' ἀδιάφορον τὸ ἀπεικόνισμα αὐτοῦ εἶναι ἐντετυπωμένον ἐνωρὶς ἐν τῇ ἐκφραστικῇ φυσιογνωμίᾳ παιδρᾷ ἢ μελαγχολικῇ ἐν τῷ ἄγαν λάμποντι βλέμματι, ταχεῖ καὶ συγκινητικῶ, ἐν τῇ κραδαινομένῃ καὶ παθητικῇ φωνῇ.

Ο ΕΡΩΣ

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.)

Γ'.

Διάφοροι καὶ συμπληρωτικαὶ δυνάμεις τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός.—Συμπάθεια ἐν τῷ ἔρωτι.—Ποικίλοι χαρακτῆρες τοῦ ἔρωτος παρὰ τῷ ἀνδρὶ, παρὰ τῇ γυναικί, παρ' ἐκάστῳ ἀνθρώπῳ καὶ παρ' ἐκάστῳ λαῷ.—Ὁ γάμος εἶναι ὁ σκοπὸς τοῦ ἔρωτος καὶ ἡ χειραφέτησις αὐτοῦ.

Αἱ ἰδιότητες τοῦ σώματος καὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικός εἶναι μὲν διάφοροι, ἀνταποκρίνονται ὁμῶς πρὸς τὸν διάφορον προορισμόν, δι' ὃν ὁ Θεὸς προώρισεν ἕκαστον καὶ δεικνύουσι τὰς πρὸς ἀλλήλους σχέσεις.

Καὶ ἡ μὲν γυνὴ, μικροτέρα τὸ ἀνάστημα καὶ ὀλιγώτερον ἰσχυρὰ τοῦ ἀνδρὸς κατὰ τὴν κρᾶσιν, κερδαίνει ἐκ τῆς ὀραιότητος ὅ,τι ἀποβάλλει ἐκ τῆς ἰσχύος. Ὁ μὲν κυφελλώδης αὐτῆς ἰστός, ἀφθονώτερος ὢν, δίδωσιν εἰς τὸ σχῆμα ἐπιχαρίτους γραμμὰς, ἢ δὲ λύμφη καὶ τὸ αἷμα, ἀφθονώτερα ὄντα, καθιστᾷσι τὸ δέρμα λευκώτερον καὶ ραδινώτερον. Ὁ δὲ φυσικὸς ὀργανισμὸς τοῦ ἀνδρὸς ἰσχυρότερος ὢν εἶναι μᾶλλον κατεσκευασμένος εἰς τὸ νὰ ὑπομένῃ τὰ ἐπίπονα καὶ τὰ ἐξωτερικὰ ἔργα. Ἡ μαλακότης τῶν μυῶν τῆς γυναικός, ἢ χάρις τῶν μελῶν καὶ ἡ τῶν αἰσθησέων αὐτῆς, δεικνύουσιν ὅτι κέκληται πρὸς τὰ ἐσωτερικὰ ἔργα τῆς οἰκίας (διὰ τὰ οἰκιακὰ ἔργα), διὰ τὰ λεπτὰ ἔργα δεξιότητος καὶ εὐκαμψίας.¹

Τὰ γεννητικὰ ὄργανα τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ἥττον ἀνεπτυγμένα τῶν τῆς γυναικός. Διὰ τοῦτο ὁ μὲν ἀνὴρ ἔχει νὰ μεταδώσῃ μόνον τὴν ζωὴν εἰς νέον ὄν, ἐνῶ ἡ γυνὴ ὀφείλει νὰ μορφώσῃ αὐτὸ διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος καὶ νὰ παρέχῃ εἰς αὐτὸ ἐπὶ πολὺν χρόνον τὰ στοιχεῖα τῆς θρέψεως.²

Ἐν μὲν τῷ ἀνδρὶ ἐπικρατεῖ ἡ ἐγκεφαλικὴ μάζα (ὁ ἐγκέφαλος), ἐν δὲ τῇ γυναικί πρωτεύουσιν ἢ παρεγκεφαλὶς καὶ ὁ νωτιαῖος μυελός. Ὁ μὲν ἀνὴρ εἶναι ὑπέρτερος διὰ τῶν νοητικῶν δυνάμεων, ἢ δὲ γυνὴ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ ὀρμυμφοῦ καὶ τοῦ αἰσθητικοῦ. Ὁ μὲν διακρίνεται διὰ τοῦ πνεύματος, τῆς φαντασίας, τῆς σκέψεως καὶ τῆς θελήσεως ἢ δὲ διὰ τῆς λεπτότητος, τῆς δξύτητος τοῦ νοῦ, τῆς δξυδερκείας τοῦ πνεύματος, τῆς ἐξάψεως καὶ τῆς εὐκινησίας τῶν ἐντυπώσεων καὶ τῶν αἰσθημάτων.

¹ Menville, Histoire philosophique et médicale de la femme, 2e édit. Paris, 1858.

² Ἴδε David Richard, histoire de la génération chez l'homme et chez la femme, Paris 1875.

Πῶς λοιπὸν ταῦτα πάντα δὲν ἤθελον ἀποτυπωθῆ ἐν τοῖς ἔργοις τοῦ καλλιτέχνου ἢ τοῦ συγγραφέως;

Ἴδου ὁ Bellini καὶ ὁ Weber μετὰ τὸν Pergolèse καὶ Mozart ἠδυνάμην πρὸς τούτοις νὰ ἀναφέρω καὶ τὸν Mendelssohn καὶ τόσοις ἄλλοις. Καὶ ὁ Βιργίλιος, ὁ περιπαθὴς ποιητῆς ὅστις ἀπεβίωσε ἐκ μαρτυρίου, πῶς παρίσταται μόνος μελαγχολικὸς μετὰ τὴν συμπάσης τῆς ἀρχαιότητος ἐκείνης τῆς τὸσφ ἐπιεμένης τοῦ ζῆν διαταγῆ τοῦ ἱατροῦ ἐπῆγεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅτε ὁ φίλος του Ὁράτιος τῷ ἀπηύθυνε τὸν περιπαθῆ ἐκείνον ἀποχαιρετισμόν. . . Ὁ Βιργίλιος ἀπεβίωσεν ἐν τῇ ἐπιστροφῇ. Ἐν αὐτῷ ὅποια μελαγχολία, ὅποια προαισθήματα νέας ζωῆς! ὅποια θλιβερά σαφήνια! ὅποια περιπάθεια!

Ἐν τῇ μουσικῇ τοῦ Chopin, εὐρίσκομεν, ὡς καὶ ἐν τῇ τοῦ Weber, φύσιν φιλάσθενον καὶ ἐκτακτον; ἐμφαίνουσιν καὶ τὴν ἐθνικότητα αὐτῆς. Ὅποια βραδεία μελαγχολία, ὅποια παράδοξος χάρις καὶ νοσηρά! . . .

Ἄλλ' ὁ Rossini εἶναι αὐτῇ ἢ χαρὰ, ἢ ὑγεία φύσις μεσημβρινή, ἰταλική, νευρικὴ καὶ αἱματώδης. Ἐκφράζει τὴν ζωὴν, τὸ σθένος τὴν ἀγαλλίασιν! Ἐκφράζει τὴν ἠδυπάθειαν, τὴν ἀπόλαυσιν — καὶ τὸ πικθητικὸν συγχρόνως. — Καὶ ὑπὲρ πᾶν τὴν εὐτυχῆ χάριν «ἢ χάρις ἄνθος τῆς ζωῆς» ὡς λέγει ὁ Πίνδαρος, χάρις φυτάλιμος.

Καὶ ἐν αὐτῇ εἰσέτι τῇ προανακρούσει τοῦ σοβαροτέρου θέματος τῆς Σειμράμιδος — τί τούτου τραγικώτερον — δὲν ἐκφάνεται ὅτι ἢ παιδρὰ αὐτῆ φύσις ποιεῖ ἐν ὑπόγυρον (allegretto) τερπνότητα; Καὶ ἐν τῷ Γουλιέλμῳ Τέλλῳ τῷ ἀριστοουργήματι αὐτοῦ, πῶς ἐνοῖ ἐν τοῖς ὑψηλοῖς τόνοις τῆς Ἑλβετικῆς ἐλευθερίας τὰς ἀγροτικὰς τέρψεις καὶ τοὺς ὕμνους τοῦ ὕμναίου!

Ἡ πρώτη αὐτοῦ ἀγωγὴ καὶ αὐτῇ ἢ τῆς μουσικῆς ὑπῆρξεν ἄτακτος. Καίπερ υἱὸς μουσικοῦ ὡς ὁ Beethoven καὶ ὁ Mozart δὲν ἐμερίμνησε κατ' ἀρχὰς περὶ τῆς συνθέσεως ἀσμάτων καὶ σχοινοτενῶν ὠδῶν (fougue) ἀλλ' ἤρξατο ἀπλῶς συναρμολογῶν συνθέσεις, χωρὶς νὰ γνωρίζῃ πῶς, τετραφωνίας καὶ συμφωνίας τοῦ Mozart καὶ Haydn. Εὐκόλος καὶ τερπνὴ ἐργασία πρὸ παντὸς πρακτικῆ, καὶ καλλιτέρα πασῶν τῶν θεωριῶν δι' ὀργανισμόν εὐφυᾶ. Αἱ δύο μεγαλοφυῖαι ἀπετέλεσαν τρίτην καὶ πολλὰς εἰσέτι ἄλλας — πάσας διαφορῶν ἰδιοσυγκρασίας.

(Ἐπεταί τὸ τέλος.)

Ἐνθεν μὲν ἔχομεν ὡς τύπον τοῦ ἀνδρὸς τὸν Ὀμηρον, τὸν Πλάτωνα, τὸν Δημοσθένη, τὸν Δάντην, τὸν Πετράρχην, τὸν Ῥαφαήλον, τὸν Νεύτων, τούτεστιν ὅ,τι μέγχα καὶ ὑψηλὸν διανοήθη, συνελήφθη καὶ ἐγένετο ἐν τῇ ποιήσει, τῇ φιλοσοφίᾳ, τῇ εὐγλωττίᾳ, τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ. Ἐνθεν δὲ εὐρίσκομεν ὡς τύπον γυναικὸς τὴν Ἀσπασίαν, τὴν Λουκρητίαν, τὴν Κλεοπάτρην, τὴν Μαγδαληνὴν, τὴν ἁγίαν Θηρεσίαν, τὴν Ἐλισάβηθ, τὴν Ἰωάνναν Δάρκ, τούτεστιν ὅ,τι ζωηρὸν καὶ ἐνθουσιῶδες παρήχθη ἐν τῇ ἡδυπαθείᾳ, τῇ λύπῃ, τῷ ἀγῶνι ἔρωτι καὶ τῇ ἀφοσιώσει.

Ἐν τῷ συζυγικῷ συνδέσμῳ ὁ μὲν ἀνὴρ, ὡς ἰσχυρότερος, λογικώτερος, μᾶλλον κύριος τῶν πράξεών του, ὀφείλει νὰ εἶναι τὸ στήριγμα, ὁ προστάτης καὶ ὁ διευθύνων. Ἡ δὲ γυνὴ ὡς πλέον εὐαίσθητος, μᾶλλον ἐξηρητημένη καὶ μᾶλλον ἐρώσα, ὀφείλει νὰ ὑποκύπτῃ εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνδρὸς καὶ νὰ γνωρίζῃ ἐκ μὲν τῆς ἀφοσιώσεώς της νὰ ἀπεργάζηται τὸν κανόνα τοῦ βίου, ἐκ δὲ τῶν θυσιῶν τὸν θρίαμβόν της, ἐκ δὲ τῆς αὐταπαρνήσεως τὸ μεγαλεῖόν της. Ὅταν ὁ ἀνὴρ εἶναι καταβεβλημένος καὶ ἀπηλιτισμένος ἐκ τῶν κόπων τοῦ βίου, ἐν τῷ κόλπῳ τῆς γυναικὸς του εὐρίσκει τὴν ἐλπίδα, τὴν παρηγορίαν καὶ πολλάκις τὴν ἔμπνευσιν, διότι πάντοτε ἀνεγνώρισαν ἐν αὐτῇ τὴν καταπληκτικὴν δυνάμιν τοῦ ἐρευῶν καὶ μαντεύειν τὰ μυστήρια τοῦ μέλλοντος.

Ὅτω δὲ, ἡ σπουδὴ τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς δεικνύει, ὅτι δὲν ὑπάρχει ταυτότης καὶ ὁμοιότης, ἀλλὰ διαφορὰ, ἀνομοιότης, καὶ ἀντιθέσεις. Οὐδὲν βεβαίως θὰ ἦτο ἐναντιώτερον εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ δημιουργοῦ ἢ νὰ θέλωμεν νὰ καταστήσωμεν τὴν γυναῖκα ὁμοίαν τῷ ἀνδρὶ, ζητοῦντες νὰ περιβάλωμεν αὐτὴν διὰ τῶν αὐτῶν προσόντων καὶ τῶν αὐτῶν καθηκόντων. Τοῦτο θὰ ἀπεγύμνου αὐτὴν τὰ εὐγενέστατα καὶ τὰ ἀξιοθαυμαστότατα τῶν προσόντων αὐτῆς. Ἐπίσης δὲν πρέπει νὰ καταστήσωμεν αὐτὴν Θεότητα, ἐγκεκλεισμένην ἐν τινὶ θυσιαστηρίῳ, ἵνα δέχηται τὴν λατρείαν καὶ τὴν προσκύνησιν. Ἡ γυνὴ δὲν εἶναι οὔτε ὁμοία ἡμῶν οὔτε ἀνωτέρα· εἶναι τοῦ ἀνδρὸς ἡ σύντροφος. Ὁ Θεὸς ἐδημιούργησε τὰ στοιχεῖα τοῦ ἀνθρωπίνου ζεύγους διάφορα καὶ ἀνόμοια, ἵνα ἐλύσῃ τὸ ἐν πρὸς τὸ ἄλλο, καὶ συμπληρώσιν ἀλλήλα. Ἐποίησε δύο ἡμίση ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὄντος, ὥστε τὸ ἐν χωρὶς τοῦ ἐτέρου, εἶναι τμημα, εἶναι κλάσμα. Πρέπει λοιπὸν νὰ ἐνώνωται διὰ τοῦ γάμου, ἵνα καταστήσῃ τὸ ὅλον ἀρμονικὸν καὶ νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἐντελεῖ ἀπόλαυσιν πικρῶν τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων.

Ἐν τῷ ἔρωτι καὶ ἐν τῇ γεννήσει παρατηροῦμεν τὴν αὐτὴν διαφορὰν, ἥτις προσελκύει τὰ δύο φύλα, συνάπτει τὴν ἔνωσιν αὐτῶν καὶ παράγει τὴν ζωὴν.

Ὁ μὲν ἀνὴρ εἶναι δραστηρὸς καὶ προκλητικὸς, ἡ δὲ γυνὴ παθητικὴ καὶ ὑποτασσομένη· ὁ μὲν εἶναι ζωηρὸς, ἡ δὲ ψυχροτέρα, ὁ πρῶτος διοικεῖ καὶ θριαμβεῖ, ἡ δευτέρα ἱκετεύει καὶ ὑποκύπτει. Ἀλλὰ πρὸς ἀντιτάθημασιν τὸ ἀσθενέστερον ἄρχει τοῦ ἰσχυροτέρου· ὁ ἰσχυρότερος ἀνταλλάσσει τὴν προστασίαν του ἀντὶ τῆς ἡδονῆς, ἡ δὲ ἀσθενεσττέρα δανείζεται τὴν δυνάμιν τοῦ ἰσχυροῦ παραδιδόμενη εἰς αὐτόν. Ἡ γυνὴ ὑποδουλεῖ τὸν ἀνδρα ὑποτασσομένη εἰς αὐτόν.

Ὁ ἀνὴρ μελάγχρους καὶ δαυδὸς (μαλλινοῦ), ξηρὸς καὶ θερμὸς, σφοδρὸς καὶ τολμηρὸς, εὐρίσκει τὴν γυναῖκα λευκὴν καὶ ἀπαλὴν, ὑγρὰν καὶ ψυχρὰν, γλυκεῖαν καὶ αἰδήμονα. Ὁ μὲν ὀφείλει νὰ δίδῃ, ἡ δὲ προωρίσθη νὰ δέχηται. Ὁ μὲν ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς ἀφρονίας, τῆς ἰσχύος καὶ τῆς γενναιότητος, ἥτις τείνει νὰ ἀνακοινῶται, τούτεστι ν' ἀνοίγῃ τὴν καρδίαν, ἡ δὲ γυνὴ ἐπιθυμεῖ ἕνεκα τῆς ἀσθενείας της νὰ συνάγῃ καὶ ν' ἀπορροφῇ τὴν ὑπερβολικὴν ζωτικότητα τοῦ ἀνδρὸς, ἵνα ἀποκαθιστῇ τὴν ἰσοσταθμίαν καὶ τὴν ἀρμονικὴν ἰσότητα. Ὁ σκοπὸς λοιπὸν τῆς ἐνώσεως τοῦ ἔρωτος, ἡ παραγωγή νέου ὄντος, δὲν δύναται ἄλλως νὰ ἐκπληρωθῇ ἢ διὰ τῆς σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ἐνότητος, δι' ἧς ὁμοιοῦνται καὶ ἐμφοροῦνται ἀμοιβαίως τὰ δύο στοιχεῖα τοῦ ἀνθρωπίνου ζεύγους.

Ἐνοοῦμεν τώρα πῶς ὁ ἔρωσ γεννᾶται ὁρμεμφύτως διὰ τῶν ἀντιθέσεων, τὰς ὁποίας παρουσιάζουσι δύο ὄντα διαφόρου φύλου. Αἱ ἀντιθέσεις ἐρμηνεύουσι καλῶς τὰς ἐκουσίους συμπαθείας, αἵτινες ἐνίοτε φαίνονται τόσον ἀλλόκοτοι.

Ἐκαστος ἐπιζητεῖ ἐν τῷ προσώπῳ ἄλλου φύλου τὰ πλεονεκτήματα, τὰ ὁποῖα στερεῖται. Τὰ πλεονεκτήματα ταῦτα ἀρέσκουσιν ἡμῖν ὑπάρχοντα εἰς τὴν σύντροφον καὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἀφομοιωθῶμεν πρὸς αὐτά. Εἰς ἀνδρα ξηρὸν, ἰσχνὸν καὶ ζωηρὸν ἀρμύζει γυνὴ φλεγματικὴ, παχεῖα καὶ νωχελή· εἰς ἀνδρα ἐκτεθηλυμμένον καὶ μαλθακὸν ἀρμύζει γυνὴ ἀνδρική καὶ δραστηρία· ῥωμαλέος ὁργανισμὸς ἔλκεται πρὸς κρᾶσιν λεπτοφυῆ. Ἐν τῷ ἔρωτι τὸ ὅμοιον ἀπωθεῖ τὸ ὅμοιον¹. Δύο ὅμοιοι ὁργανισμοὶ, δύο ὄντα

¹) Ἐνταῦθα ὑπάρχει εἰς τῶν μεγάλων τῆς φύσεως νόμων· τὰ μὲν ὁμοία ἐλκονται, τὰ δὲ ἀνόμοια ἀπωθοῦνται. Τὸν νόμον τοῦτον ἀπαντῶμεν ἐν τῇ φυσικῇ, τῇ χημείᾳ, τῇ φυσικῇ ἱστορίᾳ, τῇ φυσιολογίᾳ, τῇ ἰατρικῇ καὶ τῇ ἠθικῇ.

ἢ πολὺ ψυχρὰ, ἢ πολὺ ζωηρὰ ὄθουνται καὶ προσκρούουσι κατὰ πᾶσαν στιγμὴν· ἡ δὲ ὁμοιότης αὐτὴ καὶ ὁ ὅρος οὗτος τῆς ὁμοιότητος ἀποβαίνει ἐν τῷ οἴκῳ αἰτία ἐχθρας, ἔτι δὲ καὶ στειρώσεως. Παρατηρητέον ὅμως ὅτι πέραν ἐρίων τινῶν αἱ ἀντιθέσεις δὲν ἔχουσι πλέον τὴν δυνάμιν τῆς ἑλξεως. Ἐὰν δὲ δὲν ἀπαντῶμεν ἀντιθέσεις ἐκπληκτικὰς ἐν τινὶ ὠρισμένῳ ἀριθμῷ συζυγικῶν ἐνώσεων, τοῦτο προέρχεται ἐκ τούτου, ὅτι ὁ πεπολιτισμένος ἀνθρωπος δὲν ἀφίεται πάντοτε νὰ ὀδηγῆται ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ τῶν κρυφίων ὁρμεμφύτων τῆς συμπαθείας.

Ὁ ἔρωσ ἐκδηλοῦται μετὰ χαρακτήρων πολὺ διαφόρων κατὰ τὸ φύλον, τὴν ἰδιοσυγκρασίαν καὶ αὐτὸ τὸ κλίμα.

Ἐν τῷ ἔρωτι ὁ ἀνὴρ ἐπιζητεῖ μᾶλλον τὴν φυσικὴν ὠραιότητα, ἡ δὲ γυνὴ τὴν ἠθικὴν. Τοῦ μὲν ἀνδρὸς ὁ ἔρωσ εἶναι μᾶλλον σαρκικός, μᾶλλον ζηλότυπος καὶ μᾶλλον ἐφήμερος. Τῆς δὲ γυναικὸς περιπαθέστερος, εὐπιστότερος καὶ πιστότερος. Ὁ ἀνὴρ ἀπαιτεῖ τὸν πρῶτον ἔρωτα, ἡ γυνὴ τὸν τελευταῖον.

Ὅστις δίδει πλείοτερα, ἀγαπᾷ περισσότερον.

Πρὸ τῆς συζυγικῆς ἐνώσεως ὁ ἀνὴρ ἀγαπᾷ θερμότερον, διότι θυσιάζει πλείοτερα· δὲν φεῖδεται οὐδενός, οὔτε κόπων, οὔτε πορειῶν, οὔτε ἀγῶνων.

Ὅταν γείνη ἡ στέψις, τότε ἡ γυνὴ ἀγαπᾷ περισσότερον καὶ διαρκέστερον. Ὁ ἔρωσ αὐτῆς τότε καθίσταται κόπος καὶ ταλαιπωρία· διότι ὀφείλει νὰ τρέφῃ διὰ τοῦ αἵματος αὐτῆς τὸ ὄν, εἰς ὃ ὁ ἀνὴρ μετέδωκε τὴν ζωὴν· ὀφείλει νὰ φέρῃ αὐτὸ εἰς τὸν κόσμον μετὰ σκληρῶν ὀδυνῶν¹ καὶ νὰ ἐξακολουθῇ φροντίζουσα περὶ αὐτοῦ ἀκαταπαύστως.²

Ἐντεῦθεν ἡ γυνὴ διέρχεται τὸ ἐνεργὸν μέρος τοῦ βίου αὐτῆς ἐν τῷ ἔρωτι. Ἡ κυρία Στάελ δικαίως εἶπεν «ὁ ἔρωσ, ὅστις ἐν μὲν τῷ βίῳ τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ἐπιπόδιον, εἶναι ἱστορία ὀλόκληρος ἐν τῷ βίῳ τῶν γυναικῶν». Τὸ ἀγαπᾶν πολὺ δηλοῖ ὅλην τὴν γυναῖκα. Ἀγαπᾷ καθὼς ζῆ, καθὼς ἀν· πνεύει. Ἡ φύσις φαίνεται, ὅτι ἔδωκεν αὐτῇ μίαν μόνην ἀνάγκην, τὸν ἔρωτα, ἐν μόνον καθῆκον, τὸν ἔρωτα· μίαν μό-

¹) Ides Chailly Honoré, traité pratique de l'art des accouchements, 6e édition. Paris 1877.—Nagel et Grenser, traité pratique de l'art des accouchements. Paris 1869. 1 vol. in-8.—Lucien Penard guide pratique de l'accoucheur et de la sage-femme 4e édition. Paris 1879 in-8.

²) Bouchut, Hygiène de la première enfance in-18, 6e édition. Paris 1874. Domné Cousals aux mères sur la manière d'élever les enfants 5e édition. Paris 1875, in-18.—Gyoux, Education de l'enfance au point de vue physique et moral. Paris 1870 1 vol. in-18.

νην ἀνταμοιβήν, τὸν ἔρωτα. «Δυνάμεθα» λέγει ὁ Reveillé-Parise, «νὰ διαιρέσωμεν τὸν βίον τῶν γυναικῶν εἰς τρεῖς περιόδους· ἐν τῇ πρώτῃ ὄνειροποπολοῦσι τὸν ἔρωτα· ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐρώσι καὶ ἐν τῇ τρίτῃ λυποῦνται ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ».

Κατὰ τὰς διανοητικὰς δυνάμεις καὶ τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τῶν προσώπων, ὁ ἔρωσ περιβάλλεται χαρακτηριστῶν διαφορῶν. Εἶναι ἀρχαῖος καὶ εἰρηνικός ἐν ταῖς ἀπλαῖς καρδίαις, ἠρωϊκὸς καὶ θρησκευτικὸς ἐν ταῖς μεγάλαις ψυχαῖς, ἀήσυχος καὶ σκαῖος ἐν τῷ ζηλοτύπῳ, ὑποδουλῶν καὶ τυραννικός ἐν τῷ ὑπερηφάνῳ, σαρκικός καὶ ἀγροίκος, ἐν τῷ ἐγωῖστῇ, αἰσθηματικός καὶ ῥωμαντικός ἐν τῷ ποιητῇ, κοῦφος ἐν τῷ φιληδόνῳ. Ὁ αἱματώδης εἶναι ὄλος θερμὸς ἐν τῷ ἔρωτι, ἀλλ' ἡ θερμότης του σβέννυται ταχέως· ὁ νευρικός εἶναι ἐξηρημένος καὶ ἐκδηλοῖ τὸ πάθος του διὰ πολυλογίας· ὁ χοληρικός μᾶλλον συγκεντρωμένος εἰς ἑαυτὸν κατὰ τὸ ἡμισυ μόνον ἀποκαλύπτει αὐτόν.

Καὶ τὸ κλίμα καὶ τὰ ἤθη ἐπηρεάζουσιν οὐχ ἥττον τὰς ποικίλας μορφὰς τοῦ ἔρωτος. Τὸ πάθος ἐκδηλοῦται φλέγον καὶ σκληρὸν ἐν Ἰσπανίᾳ, φιλήδονον καὶ ἀσελγὲς ἐν Ἰταλίᾳ, ζωηρὸν καὶ ἄστατον ἐν Γαλλίᾳ, τρυφερὸν καὶ αἰσθηματικὸν ἐν Γερμανίᾳ, μελαγχολικὸν καὶ γαλήνιον ἐν Ἀγγλίᾳ, ψυχρὸν καὶ κτηνώδες ἐν Λαπωνίᾳ.

Ὅταν ὁ ἔρωσ εἶναι ἀγνὸς καὶ ἀληθὴς, εὐρίσκει τὴν τελείαν αὐτοῦ ἱκανοποίησιν ἐν τῷ ἀδιαλύτῳ δεσμῷ τοῦ γάμου. Ὁ γάμος εἶναι ὁ φυσικὸς σκοπὸς αὐτοῦ.

Καὶ τῷ ὄντι, ὁ ἔρωσ, καθ' ἑαυτὸν, δὲν δύναται, περιορισμένος εἰς μόναν τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις, νὰ φθάσῃ εἰς τὸ ἰδεῶδες, τὸ ὁποῖον ὄνειροπολεῖ. Τί δὲ ζητεῖ ὁ ἔρωσ; Τὴν ἔνωσιν, τὴν εἰρήνην, τὴν σταθερότητα. Τί δὲ ὑπισχνεῖται; Τὸν σεβασμὸν τοῦ ἀγαπώμενου προσώπου, πίστιν διαρκῆ. Μόνος λοιπὸν δὲν διαρκεῖ περισσότερον καπνοῦ διερχομένου· μόνος ταραχὰς, λύπας καὶ ἀνησυχίας παράγει· μόνος τείνει ἀπαύστως εἰς τὴν βεβήλωσιν. Ὁ γάμος δίδωσιν αὐτῷ πάντα τὰ πλεονεκτήματα, τῶν ὁποίων δὲν δύναται νὰ γείνη κύριος ἀφ' ἑαυτοῦ· ἐὰν εἶναι ἄστατος, τὸν προσηλώνει· ἐὰν εἶνε ἀήσυχος, τὸν ἡσυχάζει· ἐὰν ἦναι ἐγωῖστικός, τὸν ἀναγκάζει εἰς τὴν ἀφοσίωσιν, ἐὰν εἶναι σαρκικός, τὸν ἐξαγνίζει· ἐὰν εἶναι τυραννικός, τὸν καθιστᾷ σεβαστόν.

Ἐρρέθη, ὅτι ὁ γάμος εἶναι ὁ τάφος τοῦ ἔρωτος. Ναί, τοῦτο εἶναι ἀληθὲς, ἐφ' ὅσον θεωρεῖ τις αὐτὸν ἐν σχέσει πρὸς τὰς σαρκικὰς ἡδονὰς· ἡ βικαιότης τῶν αἰσθησέων κατευνάζεται καὶ ἡ θερμότης τῆς φυσικῆς

κῆς ἀνάγκης ἐλαττοῦται. Ἀλλὰ ἐπαναλαμβάνομεν, δὲν εἶναι ἄρα γε ὁ ἀνθρώπινος ἔρωσ ἐπίσης καὶ μάλιστα αἰσθημα προσερχόμενον ἐκ τῆς ψυχῆς; Ἀρμόζει λοιπὸν εἰς αὐτὸν ἡ τῆς ψυχῆς ἔνωσις μετὰ τῆς ψυχῆς, ἡ πνευματικὴ κατάκτησις τοῦ ὄντος διὰ τοῦ ὄντος. Ὁ γάμος, ὅστις ἀπαλλάσσει τὸν ἄνθρωπον τῆς τυραννίας τῶν αἰσθήσεων, ἀφήσιν εἰς τὸν ἔρωτα ὅλην αὐτοῦ τὴν ἀνάπτυξιν: ὁ γάμος εἶναι μάλιστα ἡ μόνη ἀληθής, ἡ μόνη πραγματικὴ χερσφύτησις αὐτοῦ. Ἐν τῷ γάμῳ τὸ πάθος εἶναι ἤττον ζωηρόν. Ἀλλ' ὅτι ἀποβάλλει ἐν τῇ δροσερότητι, κερδαίνει ἐν ὀριμότητι τὸ ἄνθος ἐκπίπτει, ἀλλ' αἰρίζαι εἰσδυοῦσι καὶ οἱ καρποὶ πολλαπλασιάζονται.

Καὶ λοιπὸν δὲν θὰ ἀναγνωρίσητε πλέον τὸν ἔρωτα ἐν τῷ γάμῳ; ἀλλ' ἐν οἰκογενεῖα καλῶς ἠνωμένη κατὰ πάντα στιγμὴν καὶ ἐν πάσαις ταῖς πράξεσιν ὁ ἔρωσ ὑπάρχει, ἀναπνέει, ζῆ. Τὸν βλέπω ἐν πρώτοις ζητοῦντα νὰ φέρῃ εἰς ἁρμονίαν τὰς σκέψεις καὶ νὰ συνδέσῃ τὰς ψυχὰς, ἔπειτα πειρώμενον νὰ ἐξαγνίσῃ αὐτὰς καὶ νὰ ἀναβιβάσῃ εἰς τὴν τελειότητα τῆς ἀρετῆς. Τὸν βλέπω καθεύδοντα μὲν ἐνίοτε εἰς τὴν εὐτυχῆ γαλήνην, καὶ εἰς τὴν γλυκεῖαν τοῦ βίου μονοτονίαν, ἀλλὰ ταχέως ἐγειρόμενον καὶ ζωογονούμενον ἐν ταῖς βασιάνοις καὶ ταῖς ἀπὸ κοινοῦ λύπαις, ἐν τοῖς σπαραγμοῖς τῆς ψυχῆς παλαιούσης πρὸς τὴν ἀσθένειαν, πρὸς τὸν θάνατον. Ὁ ἔρωσ εἶναι ἐκεῖ ἀναγεννώμενος, ὁσάκις παρέχει γέννησιν εἰς νέον τέκνον· ὁ ἔρωσ εἶναι ἐκεῖ συγκεντρώμενος εἰς τὰς συμπληθητικὰς φροντίδας τῆς ἀνατροφῆς τῆς οἰκογενείας· ὁ ἔρωσ εἶναι πάντοτε εἰεὶ καθήμενος ἐν τῇ ἐστία μετὰ ἀπροσδοκῆτων ἀνανεώσεων, μετὰ ἐνεργητικῶν ἠδυπαθειῶν, μετὰ τῶν τρυφεροτήτων καὶ τῶν ἀκαταπαύστως ποικιλλομένων ἀπολαύσεων.

Οὐδέποτε θ' ἀπαντήσετε τὸν ἔρωτα ἐν τοῖς γάμοις, οἵτινες γίνονται διὰ χρημάτων, ἐκ κερδοσκοπίας, ἐκ φιλοδοξίας καὶ ἀκράσιος. Εἶναι δυνατόν ποτε νὰ εἰσέλθῃ ὁ ἔρωσ καὶ νὰ καταρπυωθῇ ἐν ἀναρμόστοις καὶ παρὰ φύσιν συνδυασμοῖς, οἵτινες παραβιάζουσι τοὺς ἀγίους τῆς καρδίας νόμους;

(Ἀκολουθεῖ.)

ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΛΕΟΝΤΩΝ

Δὲν ἐνθυμείσθε, στρατηγέ, τὸν ἥλιον τῆς Σαχάρας ἐν τῇ ἐρημίᾳ τῆς χιόνος καὶ τοῦ πάγου, ἔνθα διὰ τὸν πρὸς τὴν μετεωρολογίαν ἔρωτα ὑμῶν διέρχασθε τῶρα τὸν χειμῶνα;

— Τὰ πάντα εἶνε συνήθεια. Ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ

καθήκοντος, ὅταν γνωρίζῃ τις ὅτι ἐργάζεται ὑπὲρ τῆς πατρίδος, τῆς ἀνθρωπότητος καὶ τῆς ἐπιστήμης, εἶνε ὁ κάλλιστος τῶν συντρόφων καὶ ὁ εὐλικρινέστατος τῶν φίλων. Οὕτως ὠμίλου ὡς στρατιῶται.

— Ἡκουσα ὅτι ἐδέχεσθε ἐπισκέψεις ἐκεῖ ἐπάνω ἐπὶ τῆς ἀκρωρείας.

— Ναί, ἄρκτοι ἔρχονται νὰ σκαλιζῶσι τὴν θύραν τῆς καλύβης μου...

— Καὶ δὲν ἤνοιξες τὴν θύραν;

— Δὲν συμπαθῶ ὑπὲρ τῆς ἄρκτου: ἀγαπῶ μάλλον τὸν λέοντα.

— Εἴσθε παράξενος.

— Διόλου ὁ λέων εἶνε ἐπίσης νοήμων, ἐπίσης εὐκολος εἰς ἡμέρωσιν ὡς ἡ ἄρκτος.

— Ἀληθές!

— Μὴ ἀμφιβάλλῃς περὶ τούτου. Γνωρίζω τὸν λέοντα καὶ ἀδίκως τὸν συκοφαντοῦσιν. Εἶνε ὑπερήφανος, ἀλλ' ὅμως ἀγαθὸς ἡγεμῶν.

— Πιστεύετε λοιπὸν εἰς τὸ περὶ αὐτοῦ συναξάριον;

— Δὲν πρόκειται περὶ συναξαρίου· ὁμιλῶ περὶ ἐκείνου, ὅπερ εἶδον...

— Ἀπνητήσατε λοιπὸν λέοντας ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ διὰ τοῦτο ἐπαινεῖτε τὸν εὐγενῆ αὐτῶν τρόπον;

— Μάλιστα. Ἀλλὰ δὲν σὲ συμβουλεύω, ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ν' ἀποτείνῃς εἰς αὐτοὺς λέξεις προσβλητικὰς ἢ νὰ θεωρῆς, αὐτοὺς ἐκ πλαγίου: ἀλλ' ἂν δεῖξῃς σεβασμὸν πρὸς αὐτούς, δὲν ἔχεις νὰ φοβηθῆς τι ὁ λέων εἶνε ἐξαιρετὸν ζῶον, καλὸς σύντροφος. Οἱ Ἀφρικανοὶ πολλάκις ἐκ πολυτελείας ἀνατρέφουσι λέοντας· ἤκουσας βεβαίως νὰ γίνεται λόγος περὶ τῶν οἰκιακῶν λεόντων τοῦ Θεοδώρου· καὶ οἱ βέηδες τῆς μεσημβρινῆς παραλίας συνηθίζουσι νὰ ἔχωσι οἰκειοτάτους τινὰ ἐκ τῶν μεγαλοπρεπῶν αὐτῶν ζῶων. Πιστεύω μάλιστα, ὅτι δύνανται νὰ μεταχειρίζονται αὐτοὺς εἰς τὸ σύρειν ἁμάξας, ἐὰν τοὺς παρακαλέσωσι θερμῶς. Αἱ εἰλόνης τῆς Κυβέλης καὶ τοῦ Βάκχου, ὀχουμένων ἐπὶ ἁμαξῶν συρομένων ὑπὸ λεόντων, δὲν εἶνε ψευδεῖς. Ἀλλ' ὅμως δυσαρεστοῦμαι βλέπων τὸν βασιλέα τῆς Σαχάρας, «τὸν μεγάλειότατον μετὰ τῆς παχείας κεφαλῆς του» οὕτως ἀτιμαζόμενον καὶ σύροντα ἁμάξαν ὡς εὐήθης ὄνος.

— Τέλος, ὡς βλέπω, ἔχετε πρὸς τὸν λέοντα μεγίστην ὑπόληψιν καὶ εὐλικρινῆ ἀγάπην, αἵτινες ὅμως δὲν κατέρχονται μέχρι τῆς οἰκειότητος.

— Βεβαίως.

— Καὶ ἐὰν συνηντᾶτε λέοντα, δυσκόλως θ' ἀνθίστασθε εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ θέσητε τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς παχείας κόμης του καὶ ἐπὶ τοῦ μεγαλοπρεποῦς μυκτῆρος

— Μετὰ πάσης προσοχῆς.

— Γνωρίζετε ἀκριβῶς τοὺς φίλους ὑμῶν λέοντας, στρατηγέ;

— Μὲ ἀδικεῖτε ἀμφιβάλλοντες περὶ τούτου. Εἵχομεν ἀναθρέψῃ ἐν ζεῦγος ἐν Ἀλγερίᾳ παρὰ τῷ συνταγματάρχῃ ἦσαν εὐγνώμονες, εὐμενεῖς καὶ εὐπειθεῖς. Ἄφινον αὐτοὺς ἐλευθέρους καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν μετεχειρίζοντο εἰς τὸ νὰ πηδῶσιν ἐν τῇ αὐλῇ ἢ εἰς τὰ περίεξ τῆς οἰκίας χωρὶς νὰ βλάπτωσιν οὐδεμίαν ψυχὴν ζῶσαν· ὁ Σαῖδ καὶ ἡ Σαῖδα (οὕτως ὠνομάζοντο οἱ λέοντες) ἐγνωρίζον τὴν ὥραν τοῦ προγεύματος καὶ δὲν ἔλειπον ποτε ἐκ τῆς μικρᾶς ταύτης ἐορτῆς. Περιέμενον ἐν τῇ αὐλῇ ν' ἀνοιχθῇ τὸ παράθυρον τοῦ ἐστιατορίου. Τὸ παράθυρον εἶχε δύο μέτρων ὕψος· δι' ἐνὸς πηδήματος οἱ ὁμοτράπεζοι ἡμῶν ἐπήδησαν παρὰ τὴν τράπεζαν τοῦ συνταγματάρχου... συγγνώμη, τοῦ στρατηγῆ μου καὶ ἐκάθισαν πλησίον ἡμῶν.

— Στρατηγέ, συμφωνεῖτε ὅτι οἱ λεοντιδεῖς οὗτοι δὲν ἐνέπνεον ὑμῖν ἀληθεῖς ἀνησυχίας.

— Λεοντιδεῖς, λέγετε; Ὁ Σαῖδ καὶ ἡ Σαῖδα καθήμενοι παρὰ τῇ τραπέζῃ (χωρὶς ἐδωλίων ἐννοεῖται) ἔθετον εὐκόλως τὸν βασιλικὸν τῶν πώγων ἐπὶ τοῦ τραπεζομανθῆλου.

— Τί ἐγένοντο τὰ προσφιλῆ ταῦτα θρεφτάρια;

— Εἶνε μυθιστορία, κύριε, σχεδὸν δράμα. Ὁ Σαῖδ ἀπέθανεν· οἱ λέοντες, ὡς βλέπετε, ἔχουσιν ὡς ἡμεῖς τὸ ἰδανικὸν τῶν· τὸ ἰδανικὸν τοῦ Σαῖδ ἦτο ἡ ἔρημος, ἣν δὲν εἶχε διόλου ἰδεῖ καὶ ὅμως τὴν ἡγάπα.

Ἡ Σαῖδα ἀπεστάλη εἰς τὸ δενδροκομεῖον τῶν Παρισίων· ἡ νέα αὐτῆς χήρα ἦτο ἴσως καλλιτέρας τύχης ἀξία. Ἀλλ' ὑπάρχει καὶ διὰ τοὺς λέοντας πεπωμένον.

Δύο ἔτη ὕστερον διερχόμενος διὰ Παρισίων ἐνεθυμήθην τὴν Σαῖδα καὶ εἰσῆλθον εἰς τὸ θηροτροφεῖον τοῦ Μουσειου. Ἦτο ἡ ὥρα, καθ' ἣν τὰ ζῶα εἶχον ἤδη φάγει· δὲν ὑπῆρχον πλέον οἱ ἐπισκεπτόμενοι τὸν διάδρομον, ὃν γνωρίζετε. Ἡ Σαῖδα ἦτο πλαγιασμένη ἐν τῷ κλωθῷ ἔχουσα κλειστοὺς τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἐνειροπολοῦσα βεβαίως τὰς παρελθούσας εὐτυχεῖς ἡμέρας διηρχόμενη πολλάκις ἐμπροσθεν αὐτῆς χωρὶς νὰ τύχῃ παρ' αὐτῆς ἄλλο τι ἢ ὑπάνοιγμα ἀδιάφορον τῶν βλεφάρων, μόλις ἀφῆνον νὰ διέλθῃ λάμπις τις τῶν ὀφθαλμῶν τῆς. Ὁ τρόπος οὗτος μὲ ἐστενοχώρησεν. Ἐσκέφθην ὅμως, ὅτι ἡ λέαινα μόλις ἐκοιμᾶτο, τὰ δὲ ἐξωτερικὰ ἀντικείμενα διήρχοντο πρὸ αὐτῆς ὡς συγκεχυμένα σκιαί. Μοί ἐπήλθεν ἡ ἰδέα νὰ τὴν καλέσω ὀνομαστί μεταχειριζόμενος τὸν

τόνον, ὃν μετεχειρίζετο ἄλλοτε ὁ συνταγματάρχης αὐτῆς: «Σαῖδά, κόρη μου!»

Ἡ πρόσκλησις ἐτονίσθη κατ' ἰδιάζοντα τρόπον· ἀτελῆ ἰδέαν θὰ δώσω παρκαλῶν τοὺς ἀναγνώστα μου, περιέργους νὰ το γνωρίσωσι, νὰ μετενεχθῶσιν εἰς τὴν κλίμακα τοῦ Sol mineur, νὰ τονίσωσιν ἐν τῇ κλίμακῃ ταύτῃ τὰς τρεῖς συλλαβὰς Σα-ἰ-δά ἢ τὴν κόρη μου ἐν τοῖς σημείοις sol, si, fa, φροντίζοντες νὰ τονίσωσι μᾶλλον τὸ τελευταῖον σημεῖον κατὰ τρόπον χρωματικόν.

Εἰς τὴν πρόσκλησιν ταύτην, ἐξηκολούθησεν ὁ στρατηγός, ἡ λέαινα ἀνωρθώθη ὡς ἰσχυρὸν ἐλατήριον· ἔχουσα τοὺς μῦς ἐντεταμένους καὶ φρίσσοντας ἐθειώρει σταθερῶς πρὸ αὐτῆς χωρὶς νὰ βλέπῃ ἡμᾶς. Ἐπανέλαβον· «Σαῖδά! κόρη μου.» Ἦθελέ τις εἶπῃ, ὅτι τὸ θέλημα ἔπαυσεν.

Ἡ λέαινα ἐπήδησε καὶ μὲ περιέβαλε διὰ βλέμματός μαγνητικῆς καὶ γλυκερῆς· ἔβαλλε μικρὰς φωνὰς, ἐκινεῖτο ἐν τῇ φυλακῇ τῆς καὶ ἐξέτεινε πρὸς με τοὺς πόδας τῆς διὰ τοῦ σιδηροῦ φραγμοῦ. Τὸ ζῶον μ' ἔψαυσεν. Δὲν ὑπῆρχεν ἡ εἰς φύλαξ ἀγαπῶν τὴν Σαῖδαν.

— Κύριε, μοι εἶπεν, θέλετε ν' ἀνοίξω τὸν κλωθόν;

— Ἀνοίξατέ τον, φίλε μου· ὠπισθοχώρησα ὀλίγα βήματα. Αἱ περιποιήσεις τῶν λεόντων εἶνε ὀλίγον ἀγροῦκαί· ἐννοεῖτε καλῶς ὅτι ὅταν σὲ ἀσπάζονται, εἶνε ζωηρότεροι, μικροῦ κυνός· δύναται μάλιστα νὰ συμβῇ, ὅταν ἐπιδαψιλεύωσι τὰς θερμοτάτας ἐνδείξεις φιλοστοργίας, τρίβοντες τὴν ῥίνα πρὸς τὴν ὑμετέραν, νὰ προσενηύσωσι πολὺ ἀθῶως καταστροφᾶς εἰς τὸ πρόσωπον· ἀρκεῖ νὰ εἶνε τις προσεκτικός.

Ἀνοιχθείση; τῆς θύρας ἡ Σαῖδα ἐπήδησεν εἰς τὸν διάδρομον ἐξάγουσα μυκηθὺν χαρᾶς· ἦλθε πρὸς με ἀναρρυχωμένη εἰς τὴν κοιλίαν κινουμένου ὄλου τοῦ σώματος· ἐφαίνετο ὅτι ἤθελε νὰ παρατείνῃ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, ὅπως ἐπὶ μᾶλλον ἀπολαύσῃ τὴν χαρὰν· ἐκυλίσθη εἰς τοὺς πόδας μου στενάζουσα καὶ ἐπήδα περὶ ἐμεῦ κύκλῳ· ἐκυλίσθη καὶ πάλιν, ἀνωρθώθη ἵνα στηρίξῃ ἐπὶ τῶν ὤμων μου τοὺς φοβεροὺς πόδας τῆς. Ἡ δυσυχῆς Σαῖδά! Φαντάσθητε, ὅτι ἐνόμιζεν ἑαυτὴν ἐλευθερωθεῖσαν· ἐχαιρέτιζεν ἐν ἐμοὶ τὴν ἀπεσταλμένον τοῦ συνταγματάρχου τῆς, ἀπεσταλμένον ἐλευθερωτὴν. Ἦρξατο νὰ μὲ ἀκολουθῇ ὡς κύων. Ἐμελλε φεῦ! νὰ ἐπαναγάγωμεν αὐτὴν εἰς τὴν φυλακὴν τῆς καὶ ἐζήτουν οὐχὶ ἄνευ μεταμελείας, διότι προυκάλεσα τὴν ἐπίπλαστον ταύτην χαρὰν, πῶς νὰ ἐπαναφέρωμεν τὴν Σαῖδαν πάλιν εἰς τὴν αἰχμαλω-

σίαν της. Ἐξήπατήσαμεν αὐτήν, κύριε, βδελυρῶς. Μέγα τεμάχιον ἵππου ἐδείχθη αὐτῇ ἠκολούθησεν αὐτὸ μέχρι τοῦ κλωβοῦ καὶ οὕτως ἐκλείσθη ἡ θύρα. Ἡ λέαινα πολὺ ἀργὰ ἐνόησε τὴν ἀπάτην. Ἐστράφη πρὸς με καὶ ἰδοῦσά με ἀναχωροῦντα ἤρξατο νὰ κλαίῃ. . . .

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

Κ. ΝΕΣΤΟΡΙΔΗΣ.

ΚΕΚΑΛΥΜΜΕΝΗ ΠΡΟΤΟΜΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ

(Συνέχεια ἴδε προηγούμενον ἀριθμόν.)

Μὲ ἠτένισε καὶ στηριζομένη ἐπὶ τοῦ βραχίονός μου. Τέλος, λέγει, εἶπες τὴν μάγον λέξιν τὴν ὀρισμένην νὰ θέσῃ πέρασ εἰς τὰς θλίψεις μου. Ὡς θεία δρόσος δροσιζέει τὴν ψυχὴν μου καὶ ἀναπτεροῖ τὰς ἐλπίδας μου. Ναὶ θὰ εἶσαι σύζυγός μου ἰστηριζόμενοι ἐπ' ἀλλήλων θὰ διέλθωμεν τὰς πικρίας τῆς ζωῆς ἠνωμένοι διὰ παντός. Δὲν ἔχει οὕτω;

— Ναὶ ὠραία μου Πία, ἀσπάσθητί με.

— Ὅχι, μᾶς βλέπει ὁ Νίνος.

Καὶ καταλιποῦσά με ἔλαβεν ἐκ τῆς χειρὸς τὸν Νίνον καὶ ἔσπευσε τρέχουσα νὰ ἐξέλθῃ τοῦ ἀγροῦ. Ἐτρεξα κατόπιν της καὶ φθάσας αὐτὴν συνεβάδισα μέχρι τοῦ λοφίσκου καὶ τῆς οἰκίας τῆς Πεππίνας. Καθ' ὄδον ἐμεμφόμην τῆς Πίας διὰ τὴν διαγωγὴν της, πλὴν κατὰ βάθος ἠσθανόμην ἑμαυτὸν εὐτυχῆ ἐπὶ τῇ ἀρνήσει της.

Ἡ Πεππίνα μᾶς ἐδέχθη μετὰ τῆς συνήθους αὐτῆ ἀγαθότητος. Εἶθε ὅμως νὰ μὴ ἀπρηρόμην τὴν ἡμέραν ἐκείνην εἰς τὸν οἶκόν της.

Ὁ Κάρολος Ῥινάλδης ἐσιώπησε πρὸς στιγμὴν πλῆττων δὲ τὸ μέτωπον διὰ τῆς παλάμης του, ὥσει διώκων θλιβεράν τινα σκέψιν, ἢ προκαλῶν οἶονεὶ τὴν μνήμην ἐξηκολούθησεν :

Ἴσως ὅσα σοὶ διηγηθῶ φανῶσιν ἀσήμαντα εἰς πολλούς· πλὴν ἔχουν δι' ἐμὲ ὀλεθρίας συνεπειάς. Εἶναι πράξεις παράφρονος, βεβαίως, πλὴν ἐξηγοῦνται φυσικῶς ἐκ τῆς ψυχολογικῆς καταστάσεως ἐν ἣ εὐρισκόμην. Τὰ μεταξὺ Πίας καὶ ἐμοῦ ἀπὸ πρωίας μὲ εἶχον ὑπερρεθίσει καὶ ἐν τούτοις βλέπων πάντοτε τὴν Πίαν πρᾶξιαν καὶ ἤσυχον προσεπάθουν κἀγὼ νὰ περιστείλω τὰς ἐκφράσεις τῆς εὐδαιμονίας μου. Τὸ βλέμμα της μὲ ἐκράτει μακρὰν της, καίτοι θέλοντα νὰ τὴν πλησιάσω, ἐφαίνετο λέγον μοι : πρόσσεχε λοιπὸν μᾶς ἐπιβλέπουσι· θὰ ἐνοήσωσι τὰ πάντα. Ὁ

καταναγκασμὸς οὗτος ἐπενήργει ὀλεθρίως ἐπὶ τῆς ψυχολογικῆς καταστάσεως, ἐν ἣ εὐρισκόμην.

Συνωμίλουν καὶ ἐγέλων μετὰ τῆς Πεππίνας, ἦτις, διὰ τῆς συνδιαλέξεώς της ὑπεστήριζεν ἔτι μᾶλλον τὸν νευρικὸν ἐρεθισμὸν μου. Τέλος ὅμως ὑποκύπτων εἰς ἀνάγκην ἀναπόδραστον μεταδόσεως τῆς εὐτυχίας μου, ἔλαβον ἐκ τοῦ βραχίονος τὴν Πεππίαν καὶ ἐν ᾧ γελοῦσσα ἐκείνη προσεπάθει νὰ διαφύγῃ, τὴν ἠσπᾶσθην. Νομίζω ὅτι ἂν τὴν στιγμὴν ἐκείνην εὐρισκόμην μόνος ἐν τῷ ἀγρῷ θὰ ἠσπαζόμην ἀντ' ἐκείνης δένδρον· εἶχον ἀπόλυτον ἀνάγκην νὰ βεβαιώσω καὶ δι' ἐκφράσεων τὸν ἔρωτα ὅστις ὑπερξεχειλιζέ τὴν καρδίαν μου.

Πλὴν, ὅταν μετὰ τὴν βραχεῖαν ἐκείνην ἀνοήσιαν μου ἔστρεψα πρὸς τὴν Πίαν, εἶδον αὐτὴν ἀκίνητον ὡς ἄγαλμα, ψυχρὰν ὡς πτόμα.

Ἐπλησίασα, πλὴν διὰ τῆς ψυχρᾶς χειρὸς της μὲ ἀπώθησε χωρὶς νὰ προφέρῃ οὐδὲ λέξιν. Ἄπασαι αἱ προσπάθειάί μου, ὅπως προκαλέσω τὸ μειδίαμα καὶ τὴν ἐκλιποῦσαν χαρὰν της ἀπέδωσαν μάταιαι. Ἦθελε ν' ἀναχωρήσῃ ἀμέσως.

Προσεφέρθη νὰ τὴν συνοδεύσω μέχρι τῆς ἀμάξης· πλὴν μὲ ἠτένισε τόσῳ παραδόξως, ὥστε ἀπώλεσα πᾶν θάρρος ἐπιμονῆς.

Πλὴν νομίζων ὅτι θὰ τὴν ἠνάγκαζον νὰ μείνῃ, ἤρπασα ἀπὸ τῆς χειρὸς τὸν Νίνον καὶ :

— Καλὰ ! τῇ λέγω, πλὴν τὸ τέκνον τοῦτο θὰ μείνῃ μετ' ἐμοῦ !

— Τὸ τέκνον αὐτὸ πρέπει νὰ ἔλθῃ μαζύ μου ! ἀπῆντησε ψυχρῶς.

Ἦσπᾶσθην ὡς μανιώδης τὸν Νίνον καὶ ἀπέθεσα αὐτὸν κατὰ γῆς.

Τὸ ἀθῶον μικρὸν ἐκπεπληγμένον ἐκράτει διὰ τῆς χειρὸς τὴν Πίαν καὶ ἐμὲ ζητῶν νὰ κρατήσῃ.

— Βλέπεις Νίνο μου, ἔκραξα κλαίων, δὲν θέλει.

— Ἴδε ! κύριε Κάρολε τί ἐπράξατε ; μοὶ λέγει ἡ Πεππίνα κατατεθλιμμένη καὶ τρέχουσα νὰ κρατήσῃ τὴν φίλην της : Πία, ἂν τοῦλάχιστον μὲ κατηγορήσῃ ; Δός μοι τὴν χεῖρά σου καὶ εἴπωμεν au revoir.

(Ἐπεται συνέχεια.)

Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς φύλλου ἡ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ ἀρχεταί τῆς δημοσιεύσεως σπουδαίας πραγματείας τοῦ πλοιάρχου Ch. Chabaud-Arnaud περὶ τοῦ ναυτικοῦ κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα δημοσιευθεῖσα ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 238 φυλλαδίῳ τῆς λαμπρᾶς ἐπιθεωρήσεως θαλασσίας καὶ ἀποικιακῆς (Revue maritime et coloniale) καὶ μεταφραζομένη ὑπὸ τοῦ γλαφυροῦ καλάμου τοῦ ἡμετέρου συνεργάτου, τοῦ καθηγητοῦ κ. Κ. Νεστορίδου, ἐφ' ᾧ καὶ δημοσιᾶ ἐκφράζομεν αὐτῷ πολλὰς χάριτας.